Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Petrus Ramus

P. RAMI RE-||GII PROFESSORIS || DIALECTICAE || libri duo:|| Per Rolandum Makilmenae Sco-||tum auctoris jussu in quibusdam || locis emendati.||

Rostock: Lübeck: Stephan Möllemann: Lorenz Albrecht, 1590

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1753364698

Druck Freier Zugang PUBLIC DOMAIN

3117.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1753364698/phys_0001

Eb-3117.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn1753364698/phys_0002

P. RAMI REGII PROFESSORIS DIALECTICÆ libri duo:

Per Rolandum Makilmenæũ Scotum auctoris jussu in quibusdam locis emendati.

Hardwijg Hanne, Anno 1567. Mense Augusto.

Spero Lucem, Mich. VII. 9.

ROSTOCHII
Typis Myliandrj.
ANNO M. D. XC.

Eb-3117.2

P. RAMI EPITAPHIUM.

Præluxi virtute mea majoribus: artes
Ornavi ingenuas, perfacilesq; dedi:
Pectus Aristoteli finxi, linguam Ciceroni,
Euclidi ingenium, Quintiliane tibi
Judicium. Sic vita fuit. Laus una perennis
Vitaq; pro Christo sic potuisse mori.

PETRuS RAMuS
LECTORI S.

Archimedes (Lector) sphæra & cylindri rationem (in cujus inventione vehementius elaborasset) sepulchro suo inciśi voluit. Et quidem si me de vigiliis studiisq; meis interroges, sepulchri mei columnam é logicæ artis institutione desiderem. De caussa voti respondebunt, primò ad artis accurationem, libri de inventione argumentorum & eorum dispositione ad judicandum non solùm ab Aristotele Organici, Rhetorici, Physici, sed á Cicerone & Quintiliano tam multi oratorii in quibus universis in duorum libellorum pugnæ ratione viáque contrahendis omni studio diligentiáq; contendimus, ne quæ Logicæ particulæ cujusquam vel umbra illic confusa esset, cujus veritas non hic expressa teneretur. Atque hæc prima problematis Archimidei conscientia erit. Respondebūt deinde ad Logicæ usum, eleganti am, dignitatem partibus omnibus explicandum excitatæ logicis meditationibus, cùm populares poetarum, oratorum, historicorum laudes, tum liberales & ingenuæ artes novi corporis nova specie suâ studiosis adolescentiores, præclarisq; dotibus ornatiores & locupletiores factæ: ac ne qua agrestium procorum protervia timeretur, suarum quæque scholarum tanquam liberali custodia septæ & comitatæ. Hæc secunda problematis Archimedei conscientia erit. Testes igitur isti logi-

cam & veritatem & utilitatem tot dierum noctiũq; vigiliis exquisitam testati, de voti nostri causſa respondebunt: teq; (Lector) ut spero, commonefacient, insanam nescio quam in plerisq; omnibus Europæ academiis altercandi de suis præceptis Sophisticam, logicæ & veritatis & utilitatis longé dissimilem esse: teq; ad veriora & utiliora præstantissimæ facultatis studia præmiaq; inflammabunt. Ecquid verò interea turbæ tam graues obiectæ, theatra scenicis probris extructa, tribunalia iudicum pœnis minacia, damnatio tandem fœdis ignorantiæ calumniæq; notis infamis, ê toto Philosophiæ regno manibus & lingua velut amputatis inaudita proscriptio, an exiguam voti nostri causſam perhibebunt? Quid consecuta per Henricum Regem à iudicii tam dementis invidia liberatio, & in solidam sanctioris iudicii laudem regia professio? Quid postea (cùm logicus hic ardor in religionis causſam invasisſet) longe grauissima offensio, vitæ salutisq; propterea tribus iam bellis civilib. iactatio nullnme voti nostri causſam indicabunt? imò verò etiam admonebunt, ut Deo Optimo & Maximo gratias habeamus, quòd studiorum nostrorum cursum hoc tanquam circo agitari & exerceri, neq; tamen ulla metarum conversione frangi voluerit. Ideoq; obtestor ut logicum lumen in bonis & veri percipiendi studiosis ingentis accendat: cumq; ad ingenuas artes exornandum, tum ad cœlestia sacræ doctrinæ mysteria illustrandũ magis ac magis augeat: perficiatq; ut isto in nominis sui gloriã epigrammate logici epitaphii tabula concludatur.

P. RA-

P. RAMI DIALECTICÆ LIBER PRIMUS de inventione.

CAP. I.

Quid Dialectice, quæ ejus partes: quid Inventio, quid Argumentum: deniq; quæ primæ argumenti divisiones.

DIALECTICA est ars bene disserendi: eodemque sensu Logica dicta est.

Dialecticæ partes duæ sunt, Inventio & Iudicium. Inventio est pars Dialecticæ de inveniendis argumentis: Argumentum est quod ad aliquid arguendum affectum est: quales sunt singulæ rationes, solæ & per se consideratæ. Argumentum est artificiale aut inartificiale: Artificiale, quod ex sese arguit: est autem primum vel à primo ortum. Primum, quod est suæ originis: estque simplex aut comparatum. Simplex, quod simpliciter & absolutè consideratur: Estque consentaneum aut dissentaneum. Consentaneum est, quod consentit cum re quam arguit: estque consentaneum absolutè aut modo quodam: absolutè, ut caussa & effectum.

CAP. II.

De efficiente, procreante & conservante.

Causla, est cujus vi res est. Itaq; primus hic locus inventionis, fons est omnis scientiæ: sciriq; demum creditur, cujus causla teneatur: ut meritó dicatur à Poëta,

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

Causla est efficiens & materia, aut forma & finis. Efficiens, est causla à qua res est: cujus etsi vera genera nulla nobis appareant, uberras tamen permagna modis quibusdam distinguitur. Primo quód procreet aut tueatur. Ovid. 1. de Remedio:

Ego ubi visus eris nostra medicabilis arte,
Fac mihi tis fugias otia prima meis.
Hæc ut ames, faciunt: hæc quæ fecere, tuentur:
Hæc sunt jucundi causla cibusq; mali.
Otia si tollas, periere Cupidinis arcus:
Contemptæq; jacent & sine luce faces.

Sic pater & mater procreant: nutrix tuetur. 4. Æneid.

Non tibi diva parens generis, nec Dardanus author
Perfide: sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hircanæq; admorunt ubera tigres.

Sic urbium cæterarumq; rerum conditores & inventores, ut, Romulus Romanæ urbis conditor, Reges deinde reliqui, Consules, Imperatores, tutores & conservatores fuere.

CAP. III.

CAP. III.

De efficiente sola & cum aliis.

Secundo, causſa efficiens, ſola efficit aut cum aliis. Earumque omnium ſæpe alia principalis, alia adjuvans & miniſtra. 9. Æneid. Niſus avocat ab Euryalo in ſe factæ cædis & culpam & pœnam: quia ſolus author fuerit:

Me me: adſum, qui feci: in me convertite ferrum
O Rutuli: mea fraus omnis: nihil iſte nec auſus
Nec potuit.---

Solitaria cauſſa cum pleriſque & principalibus & ſociis pro Marcello varié adhibetur. Nam bellicas laudes (ait Orator) ſolent quidá extenuare verbis, eaſq; detrahere ducibus & communicare cũ militibus multis, ne proprię ſint imperatorum. & certé in armis, militum virtus, locorũ opportunitas, ſociorũ auxilia, claſſes, commeatus multum juvant: maximá verò partem, quaſi ſuo jure fortuna ſibi vẽdicat, & quicquid eſt proſperè geſtũ, id pené omne ducit ſuum. At verò hujus gloriæ, Cæſar, quá pauló antè adeptus, ſociũ habes neminẽ: totũ hoc quantũcunq; eſt (quod certé maximũ eſt) totum (inquá) eſt tuum. Nihil tibi ex iſta laude centurio, nihil præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit: quinetiam illa ipſa rerum humanarum domina fortuna in iſtius ſe ſocietatem

„ gloriæ non offert: tibi cedit, tuam esse totam
„ ac propriam fatetur. Instrumenta etiam in
caussis adjuvantibus connumerantur. quo
argumento impius Epicureus disputat mun-
dum nunquam esse factum. 1. de Nat. Qui-
„ bus enim (ait) oculis animi intueri potuit ve-
„ ster Plato fabricam illam tanti operis, qua
„ constr挂 à Deo atque ædificari mundum fa-
„ cit? Quæ molitio? quæ ferramenta? qui ve-
„ stes? quæ machinæ? qui ministri tanti ope-
ris fuerunt?

CAP. IIII.

De efficiente per se & per accidens.

Tertio, caussa efficiens, per se efficit aut per accidens: per se, quæ sua facultate effi-cit: ut quæ natura vel consilio faciunt. Ventorum naturalis efficientia est 1. Æneid.

Incubuere mari, totumq; á sedibus imis
Una Eurusq; Notusq; ruunt creberq; procellis
Africus, & vastos tollunt ad littora fluctus.

Consilii exemplum est illa Ciceronis de
„ se confessio: Suscepto bello (Cæsar) gesto
„ etiam magna ex parte, nulla vi coactus, ju-
„ dicio meo, ac voluntate ad ea arma profe-
„ ctus sum, quæ erant sumpta contra te. Per accidens efficit caussa, quæ externa facultate efficit: ut in his quæ fiunt necessitate vel fortuna: necessitate, cùm efficiens vi cogitur ad effectum, qualis est Pompejanorum

excu-

excusatio. At mihi quidem (ait Orator) si proprium & verũ nomen nostri mali quæratur, fatalis quædam calamitas incidisse videtur, & improvidas hominum mentes occupavisse: ut nemo mirari debeat humana consilia, divina necessitate esse superata.

Fortuna, est caussa per accidens, quando præter efficientis scopum aliquid accidit. Sic casu fortuito (ait Tullius 3. de Nat. Deorum) Pheræo Jasoni profuit hostis, qui gladio vomicam ejus aperuit, quam sanare medici non poterant. In hoc genere caussarum imprudentia connumerari solet. Ovid. 2. Trist.

Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi est?
Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:
Præda suis canibus nec minus ille fuit.
Scilicet in superis etiam fortuna luenda est:
Nec veniam, læso numine, casus habet.

Hinc sumitur deprecatio: qualis est pro Ligario: Ignosce pater: erravit: lapsus est: non putavit: si unquam posthac. Et pauló póst. Erravi: temere feci: pœnitet: ad clementiam tuam confugio: delicti veniam peto: ut ignoscas, oro. Fortunæ autem nomen ignoratio caussarum confinxit: cúm enim aliquid præter consilium spemque contigerit, fortuna vulgo dicitur: nec inscire Juvenalis,

Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus, fortuna, Deam, cæloq; locamus.

CAP. V. *De materia.*

Materia, est caussa ex qua res est. Hoc argumento ficto, apud Ovid. 2. Metam. Solis domus auro, pyropo, ebore, argento componitur.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaq; imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat:
Argenti bifores radiabant limine valvæ.

„ Cæsar 1. bel. civil. Imperat militibus Cæ-
„ sar, ut naves faciant, cujus generis ēūh supe-
„ rioribus annis usus Britanniæ docuerat: cari-
„ næ primùm ac statumina ex levi materia fie-
„ bant: reliquum corpus navium, viminibus
„ contextum, coriis integebatur.

CAP. VI. *De Forma.*

Caussæ primum genus ejusmodi est in efficiente & materia: secundum sequitur, in forma & fine. Forma, est caussa per quam res est id quod est: ideoq; hinc à cæteris rebus distinguitur: & forma, simul cum re ipsa ingeneratur. Anima rationalis, est forma hominis: quia per eam homo est homo, & distinguitur à cæteris omnibus naturis. Geometricarũ figurarũ, in triangulis, quadrangulis sua forma est: Physicarum, cœli, terræ, arborũ, piscĩũ sua forma est, unde præcipua

rerum

rerum ut natura est, sic erit explicatio, si possit inveniri: ut in artificiosis rebus faciliùs occurret. Cæsar 7. Muri autem omnes Gallici, "
hac feré forma sunt: trabes directæ perpe- "
tuæ in longitudinem, paribus intervallis di- "
stantes inter se binos pedes, in solo collo- "
cantur: hæ revinciuntur introrsus & multo "
aggere vestiuntur. ea autem, quę diximus, in- "
tervalla, grandibus in fronte saxis effarciun- "
tur, His collocatis & coagmentatis, alius in- "
super ordo adjicitur, ut idē illud intervallū "
servetur, neq; inter se contingant trabes, sed "
paribus intermissæ spatiis, singulæ singuli "
saxis interjectis arctē contineantur; sic dein- "
ceps omne opus contexitur, dum justa muri "
altitudo expleatur; hoc cùm in speciem va- "
rietatemq; opus deforme non est, alternis, "
trabibus ac saxis, quæ rectis lineis suos ordi- "
nes servant; tum ad utilitatem & defensio- "
nem urbium, summam habet opportunita- "
tem; quód & ab incendio lapis, & ab ariete "
materia defēdit; quæ perpetuis trabibus pe- "
des quadragenos plerunq; introrsus revin- "
cta, neq; perrumpi, neq; distrahi potest. Sic "
forma Virgiliani portus explicatur Æneid. 1. "

Est in secessu longo locus; insula portum
Efficit objectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inq; sinus scindit sese unda reductos.
Hinc atq; hinc vastæ rupes geminiq; minantur

In cœ-

In cælum scopuli, quorum sub vertice latè
Æquora tuta silent: tum sylvis scena coruscis
Desuper, horrentiq; atrum nemus imminet umbra:
Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum.
Intus aquæ dulces, vivoq; sedilia saxo,
Nympharum domus: hic fessas non vincula naves
Ulla tenent: unco non alligat ancora morsu.

CAP. VII. *De Fine.*

Finis, est caussa cujus gratiâ res est. Physicis rebus finis homo propositus est: homini Deus. Omnium artium est aliquod summũ bonum & finis extremus: ut Grammaticæ, bene loqui: Rhetoricæ, bene dicere: Logicæ, bene disserere. Iunon. Æneid. connubii finem assumit, cùm Æolo Deïopejam pollicetur, solatii scilicet prolisq; gratia.

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ,
Quarum (quæ forma pulcherrima) Deïopejam
Connubio jungam stabili, propriamq; dicabo;
Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

In defensione Ligarii Cicero Tuberonem accusatorem urget; cùm armorum contra Cæsarem susceptorum finem premit. Et certè (ait) contra ipsum Cæsarem est congressus armatus. Quid enim (Tubero) tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cujus latus ille mucro petebat? quis sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? ma-

li? manus? ardor animi? quid cupiebas? „
quid optabas? „

CAP. VIII. *De effectis.*

Effectum, est quod é caussis existit. sive igitur gignatur, sive corrumpatur, sive modo quolibet moveatur quidlibet; hic motus & res motu facta effectum dicitur. hujus loci sunt laudes & vituperationes, quarum pleni sunt libri sacri & profani. Æneid. 6. facta variorum populorum comparantur ad nominis Romani laudem:

Excudent alii spirantia mollius æra:
Credo equidem, ducent vivos de marmore vultus,
Orabunt caussas melius, cæliq; meatus
Describent radio, & surgentia sydera dicent.
Tu regere imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, paciq; imponere morem:
Parcere subjectis, & debellare superbos.

Huc dicta scriptaque referenda sunt. Pericles & Hortensius bene dicendi laude celebrantur: eodemque argumento Demosthenes & Cicero, etiam bene scribendi. Ad hunc locum referuntur consilia & deliberationes, etiam si omnino ad exitum perductæ non fuerint. Parmenio & Philotas morte mulctati sunt, quia conjurationis in Alexandrum essent suspecti: ut Curtius & Arrianus meminerunt. De Lentulo & Cethego aliisque Catilinæ popularibus, Romani Senatus judi-

judicio supplicium sumptum est. Sunt etiã effecta virtutum & vitiorum. Horatius hoc modo ebrietatis effecta describit;

Quid non ebrietas designat? operta recluait,
Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes.
Fœcundi calices quem non fecêre disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?

CAP. IX. *De subjecto.*

Argumentum modo quodam consentaneum succedit; ut, subjectum & adjunctum. Subjectum, est cui aliquid adjungitur. Anima, est subjectum scientiæ, ignorantiæ, virtutis, vitii; quia hæc præter essentiam accedunt. Corpus, sanitatis, morbi, roboris, infirmitatis; pulchritudinis, deformitatis; homo, subjectum est divitiarum, paupertatis; honoris, infamiæ vestitus, comitatus. Locus, est subjectum rei locatæ. Sic Philosophi, divinis entibus (licet parte & magnitudine carentibus) attribuunt locum. Sic Geometræ, locum loci; differentias in rebus geometricis: sic Physici, multó etiam diligentiús in rebus physicis considerant; in mundo, in elementis simplicibus, in rebus compositis. Sic Virgilius in Georgicis, suum quemq; propositis rebus locum deligendum admonet; ut segetibus, arboribus, vitibus, pascuis:

At priùs, ignotum ferro quám scindimus æquor;

Ventos

Ventos & varium cæli prædiscere morem
Cura sit, ac patrios cultusq; habitusq; locorum:
Et quid quæq; ferat regio, & quid quæq; recuset.
Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ:
Arborei fœtus alibi, atq; injussa virescunt
Gramina.----

Sensilia, sensuum; & res virtutibus ac vitiis propositæ, subjecta vitiorum & virtutũ, hoc modo nominantur. Color, est subjectũ visus; sonus, subjectum auditus: quia hi sensus in his sensibus occupantur & exercentur. Virtutes & vitia declarantur in Ethicis hoc argumento: temperantia & intemperantia, voluptate; magnanimitas & ignavia, periculo; liberalitas & avaritia, divitiis. Sic res numerabilis, Arithmeticæ; mensurabilis (ut ita dicam) Geometriæ subjicitur. Ejusmodi subjecto Cic. 2. Agrár. disputat, inter Campanos nullam contentionem esse, quia nullus sit honor. Non gloriæ cupiditate (ait) efferebantur; propterea quód ubi « honos publicé non est, ibi cupiditas gloriæ « esse non potest: non contentione nec ambitione discordes: nihil enim supererat, de « quo certarent; nihil quod contrá peterent; « nihil ubi dissiderent. Eodem argumento á Propertio dictum est:

Navita de ventis, de tauris narrat arator:
Enumerat miles vulnera, pastor oves.

CAP. X.

CAP. X. *De adjuncto.*

Adjunctum, est cui aliquid subjicitur. quod argumentum, etsi subjecto est levius, attamen est copiosius & frequentius. Itaque quod de ejusmodi signis ait Ovid. 2. de Remedio:

Forsitã hæc aliquis (nam sunt quoq;) parva vocabit:
Sed quæ non prosunt singula, multa juvant.

Animi corporisque & totius hominis bona & mala (quæ dicuntur) adjuncta sunt animi, corporis, hominis: Denique quicquid ulli subjecto extrinsecus accidit, adjunctum ejus est. Ut autem locus est in subjectis, sic tempus est in adjunctis; duratio nempe rerum, præterita, præsens, futura: omninoq; qualitates subjectis præter causas adjunctę; sive propriæ sunt, quæ omni soliq; subjecto semper conveniunt; ut homini risus, equo hinnitus, cani latratus: sive communes, quęcunq; non sunt eo modo propriæ. Hoc genere argumenti Fannium Chæream Cicero pro Roscio Comœdo cavillatur: Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa, olere malitiam & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usq; ad verticem summum (si quam conjecturam affert homini tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur? qui idcirco capite & superciliis semper est rasis,

est rasis, ne pilum ullum viri boni habere dicatur. Sic Martialis 2. lib. Zoilum ludit:

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luscus:
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

Sic vestitus & comitatus, res adjunctæ sunt: quo circumstantiæ genere Dido venatum proficiscens, magnificé 4. Æneid. depingitur:

Oceanum interea surgens aurora reliquit.
It portis jubare exorto delecta juventus:
Retia rara, plagæ, lato venabula ferro:
Massyliq; ruunt equites, & odora canum vis:
Reginam thalamo cunctantem, ad limina primi
Pœnorum expectant; ostroq; insignis & auro
Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.
Tandem progreditur magna stipante caterva,
Sidoniam picto chlamidem circumdata limbo;
Cui pharetra ex humero, crines nodantur in aurum;
Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Est verò adjunctorum ad subjecta quibus occupantur, usus item magnus. Hoc argumento Plato miseras civitates auguratur, quæ medicorum & judicum multitudine indigeant; quia multam quoq; & intemperantiam & injustitiam in ea civitate versari necesse sit.

Sed consentaneorum categoria sic est; unde quidvis alteri consentaneum, vel idem vel unum dici possit; omnesq; modi unita-

tis,&(ut ita dicam) identitatis,huc sunt tanquã ad primos & simplices fontes referendi.

CAP. XI. *De Diversis.*

Argumentum primum consentaneum, expositum est: Dissentaneum sequitur, quod á re dissentit. sunt autem dissentanea inter se æquè manifesta; alterumq; ab altero æqualiter arguitur; tametsi sua dissensione clariùs elucescant. Dissentanea, sunt diversa vel opposita. Diversa, sunt dissentanea quæ sola ratione dissentiunt. Quo de genere sunt illa frequentissima: Non hoc, Sed illud: Quanquam, Tamen. pro Pompejo, Non victoriam, sed insignia victoriæ reportarunt. Ovid. 2. de Arte,

Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses.

2. Æneid. *Hic Priamus quanquam in media jam morte tenetur;*
Non tamen abstinuit.

Pauló secus in Eunucho,

Non si ego digna hãc contumelia
Sum maximè, at tu indignus, qui faceres, tamen.

Item illa alius modi. Pro Lig. Scelus tu illud vocas, Tubero? cur? isto enim nomine illa adhuc caussa caruit. Alii enim errorem appellant; alii timorem: qui duriùs; spem, cupiditatem, odium, pertinaciam: qui gravissimè; temeritatem: scelus, præter te adhuc nemo.

CAP. XII.

CAP. XII. *De Disparatis.*

Opposita, sunt dissentanea quæ ratione & re dissentiunt: itaq; eidem attribui, secundum idem, & ad idem, & eodem tempore non possunt. Sic Socrates, albus & ater non potest eadem parte esse: pater & filius ejusdem: sanus & æger eodem tempore. At albus esse potest alia parte, & ater alia: pater hujus, filius illius: sanus hodie, cras æger. Itaq; ex altero affirmato alterum negatur. Opposita, sunt disparata aut contraria: disparata, sunt opposita quorum unum multis pariter opponitur, ut viride, cineraceum, rubrum, media sunt inter album & nigrum; quæ singula extremis, & inter se disparata sunt. Sic liberalitas & avaritia inter se disparantur. Sic homo, arbor, lapis, & ejusmodi infinitæ disparantur, nec eadem res potest esse homo, arbor, lapis. Virg. 1. Æneid. hoc argumento disputat:

O quam te memorem virgo? namq; haud tibi vultus
Mortalis: nec vox hominem sonat: ô Dea certè.

CAP. XIII. *De Relatis.*

Contraria, sunt opposita quorum unum uni tantùm opponitur: suntq; affirmantia, aut negantia. Affirmantia, quorum utrumque affirmat, ut relata & adversa. Relata, sunt contraria affirmantia, quorum alterum constat é mutua alterius affectione: atque

inde nominata sunt relata : ut pater qui filiũ habet,& filius qui patrem habet: & ob hanc mutuam relationis causſam, relata dicuntur ſimul eſſe naturâ, ut qui alterum perfectè nôrit,nôrit & reliquum. Pro Marc. Ex quo profectó intelligis, quanta in dato beneficio ſit laus,cúm in accepto tanta ſit gloria. Martialis in Soſibianum lib. 1.

Tùm ſervum ſcis te genitum, blandeq́, fateris,
Cùm ducis dominum,Soſibiane,patrem.

„ Sic apud Quintilianum libr. 5. cap. 10. Si
„ portorium Rhodiis locare honeſtum eſt; &
„ Hermacreonti conducere. Quomodo & in
„ Oratore perfecto Tullius, Num igitur eſt
„ periculum (ait) ne quis putet in magna arte
„ & glorioſa turpe eſſe docere alios id, quod
„ ipſi fuerit honeſtum diſcere? Studium verò quoddam ſuum Cicero é relatis illis in Ora-
„ tore prodidit. Jam illa (inquit)matura; ux-
„ or generi, noverca filii, filiæ pellex. Quod idem in ferreæ ætatis deſcriptione Ovidius apertiùs affectavit 1. Metamorph.

---Non hoſpes ab hoſpite tutus.
Non ſocer à genero: fratrum quoq, gratia rara eſt.
Imminet exitio vir, conjugis; illa, mariti:
Lurida terribiles miſcent acomita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Atqui argumentum talis relationis contrarium nihil habet;imó arguit mutuas cauſ-

ſas:

sas: ut, sum tuus pater; tu es igitur meus filius: at cùm dico, Sum tuus pater; non igitur sum tuus filius; tum contraria verè sunt.

CAP. XIIII. *De Adversis.*

Adversa, sunt contraria affirmantia quæ inter se, velut é regione perpetuó adversantur, Æneid. *ii.*

Nulla salus bello; pacem te poscimus omnes.

Sic Deus & Mammon, vel Satanas & Beelzebub: Angelus sive spiritus bonus, & angelus sive spiritus malus: Justitia legis & justitia fidei: Spiritus & caro: Benedictio & maledictio: Fides & incredulitas: Electio & reprobatio: sic albor & nigror, calidum & frigidum, virtus & vitium opponuntur. " Parad. *i.* contra Epicureos: Illud tamen arctè tenent accurateque defendunt, voluptatem esse summum bonum: quæ quidem mihi vox pecudum videtur, non hominum. Tu cùm tibi sive Deus, sive mater (ut ita dicam) rerum omnium, natura, dederit animum, quo nihil est præstantius, neque divinius; sic te ipse abjicies ac prosternes, ut nihil inter te atque inter quadrupedem interesse putes? Pecudem & hominem adversa Cicero oppositit: voluptas, pecudis bonum est; non igitur hominis. Sic libertas & servitus, apud Tibullum 2. lib.

Sic mihi servitium video, dominamq; paratam;
Tu mihi libertas illa paterna vale.

Pro Marc. Nunquam enim temeritas cum sapientia commiscetur, nec ad consilium casus admittitur.

CAP. XV.

De Contradicentibus.

Contraria negantia, sunt quorum alterum ait, alterum negat idem: eaq;, sunt contradicentia, aut privantia. Contradicentia, sunt contraria negantia, quorum alterum negat ubiq;: ut justus, non justus; animal, non animal; est, non est; sunt contradicentia. Sic in defensione Murænæ, contradicitur sententiis Catonis & Ciceronis; illius, Stoici; hujus, Academici. Dialogus est his verbis, Nihil „ ignoveris. imó aliquid, nõ omnia. Nihil gra„ tię causſa feceris. imó ne resistito gratię, cùm „ officium & fides postulabit. Misericordia „ commotus ne sis; etiam, in dissolvenda seve„ ritate: sed tamen est aliqua laus humanita„ tis. In sententia permaneto. enimvero, nisi „ sententia alia vicerit melior. Martialis lib. 1.

Bella es, novimus: & puella, verum est:
Et dives, quis enim potest negare?
Sed dum te nimium (Fabulla) laudas.
Nec dives, neq; bella, nec puella es.

Cicero 1. Tusc. cogit hoc argumento Aticum Epicureum fateri mortuos miseros non

non esse, si omnino nulli sint, ut Epicurei credebant. Jam mallem (ait) Cerberum metueres, quàm ista tam inconsideraté diceres. ATTICUS. Quid tandem? MARCUS. Quem esse negas, eundem esse dicis: ubi est acumen tuum? cùm enim miserum esse dicis, tum eum qui non sit esse dicis. Tum post longam disputationem Atticus ait, Age, jam concedo, non esse miseros qui mortui sunt: quoniam extorsisti, ut faterer, qui omnino non essent, eos ne miseros quidem esse. Sic Terentianus Phædria Dori Eunuchi dictum elevat, quód affirmasset priús, quæ post inficiaretur:

Modó ait, modò negat.

CAP. XVI. *De Privantibus.*

Privantia, sunt contraria negantia, quorum alterum negat in eo tantúm subjecto, in quo affirmatum suapte natura inest. Atqui hîc affirmatum dicitur, habitus; negatum autem, privatio. Sic motus & quies: sic ebrius & sobrius. Martial. lib. 3.

Ebrius es: nec enim faceres hæc sobrius unquam.

Sic cæcum esse & videre. Pro Cælio, Existat igitur ex hac familia aliquis, ac potissimúm cæcus ille. minimum enim dolorem capiet, qui istam non videbit. Sic pauper & dives opponuntur apud Martialem lib. 5.

Semper eris pauper. si pauper es, Æmiliane:
Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.

" Talia sunt mors & vita in Miloniana: Hu-
" jus mortis sedetis ultores, cujus vitam si pu-
" tetis per vos restitui posse, nolitis? Item ta-
" cere & loqui. *i.* Catil. Quid expectas autori-
" tatem loquentium, quorum voluntatem ta-
" citorum perspicis? Pro Marc. Doleo cùm
" resp. immortalis esse debeat, eam in unius
mortalis anima consistere. Sed dissentaneo-
rum categoria sic est, unde quidvis ab altero
differre quolibet modo possit.

CAP. XVII. *De Paribus.*

Argumenta simplicia ita fuerunt, in con-
sentaneis & dissentaneis: comparata sunt,
quæ inter se comparantur. quæ tametsi ipsa
comparationis naturâ æquè nota sint, attа-
men alterum altero alicui notius & illustrius
esse potest: sæpeq; notis brevius indicantur,
aliquando partibus pleniús distinguuntur;
quæ propositio, redditioque nominantur:
atq: omnino comparata etiam ficta arguunt
fidemq: faciunt. Comparatio, est in quanti-
tate vel qualitate: Quãtitas, qua res compa-
ratæ quantæ dicuntur. Estq: parium vel im-
parium Paria sunt, quorum est una quan-
titas: Argumentum igitur paris est, cùm par
explicatur á pari; ejusque notæ sunt par, æ-
quale, æquare, idem quod, tám quám, tanto
quanto,

quanto, tot quot, & non magis, non minús.
Virgil. Æneid. 2.

--- *Par levibus ventis.*

Æn. 3. *Et nunc æquali tecum pubesceret ævo.*
Æn. 6. *En hujus nate auspiciis, illa inclyta Roma*
Imperium terris, animos æquabit olympo.

Propositio deinde redditioq; distinguuntur. 4. Cat. Cujus res gestæ atq; virtutes iisdem, quibus solis cursus, regionibus ac terminis continentur. Æneid. 4.

Tam ficti pravíq; tenax quàm nuntia veri.

Catull. *Tanto pessimus omnium poëta,*
Quanto tu optimus omnium patronus.

Ovid. 4 Trist.

Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quotq; soporiferum grana papaver habet,
Sylva feras quot alit, quot piscibus unda natatur,
Quot tenerum pennis aëra pulsat avis:
Tot premor adversis: quæ si comprendere coner,
Icariæ numerum dicere coner aquæ.

9. Philip. Neq; enim ille magis Juriscon-
sultus, quàm justitiæ fuit: itaq; quæ proficiscebantur á legibus & á jure civili, semper
ad facilitatem æquitatemq; referebat: neq;
constituere litium actiones malebat, quam
controversias tollere. Ovid. 2. de Arte,
Non minor est virtus, quàm quærere parta tueri.

Pro Mur. Paria cognosco esse ista in L.
Muræna, atq; ita paria, ut neq; ipse dignita-

„ te vinci potuerit, neq; te dignitate superarit.
„ 2. Phili. Quorum facinus commune, cur non
„ eorum præda communis? Ter. in Adel.

Quando ego non curo tuum, ne cura meum.

Hujus verò loci sunt consectaria illa é contrariis quidem orta, sed parium collatione tractata: ut Martialis illud,

Tum servum scis te genitum, blandéq; fateris,
Cum dicis dominum, Sosibiane, patrem.

Ovid. 1. Fast.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias: pauper ubiq; jacet.

Ex adversis sunt frequentiora. Cic. pro
„ Sylla: Neque verò quid mihi irascare, in-
„ telligere possum. si, quòd eum defendo,
„ quem tu accusas, cur tibi quoque ipse non
„ succenseo, qui accuses eum, quem ego de-
„ fendo? Inimicum, inquis, accuso meum. &
„ amicum (inquam) ego defendo meum. Sic 5.
„ Tusc. Quòd cùm fateantur satis magnam
„ vim esse in vitiis ad miseram vitam, nonne
„ fatendum est eandem vim in virtute esse ad
„ beatam vitam? Contraria enim contrariorum
„ sunt consequentia. Sic interdum lacessiti par
pari reponimus, qualis est Ecl. 3. apud Virgi-
lium contentio pastorum: Damœtæ, primò
hoc ænigma proponentis:

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Tres pateat cæli spatium non amplius ulnas,

Et Me-

Et Menalcæ, alterum ænigma reponentis,

Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores, & Phyllida solus habeto.

Paria verò ficta sunt illa apud Æschinem Socraticum, quibus demonstrat Socrates, cum Xenophontis uxore & cum Xenophõte ipso Aspasiam locutam. Dic mihi quæso Xenophontis uxor, si vicina tua melius habeat aurum quàm tu habes, utrum illius an tuum malis? illius, inquit. Et si vestem, & cæterum ornamentum muliebre pretii majoris habeat, quam tu habes; tuamne, an illius malis? Illius verò respondit. Age verò, si virum illa meliorem habeat, quàm tu habes; an illius malis? Hîc mulier erubuit. Aspasia autem cum ipso Xenophonte sermonem instituit: Quæso, inquit, si vicinus tuus meliorem equum habeat, quàm tuus est; tumne equum malis, an illius? illius inquit. Quòd si meliorem fundum habeat, quàm tu habes; utrùm tandem illius malis? Illius, inquit, meliorẽ scilicet. Quòd si uxorẽ meliorem habeat, quàm tu habes; utrum illius malis? Atq; hîc Xenophon quoq; ipse tacuit.

CAP. XVIII. *De Majoribus.*

Imparia sunt, quorũ quãtitas non est una. Impar, est majus aut minus. Majus, est cujus quantitas excedit. Propriæ notæ sunt hujus rationis; Non solùm, sed etiam, Malo

hoc

hoc quàm illud, Plusquam, item per comparationem Grammaticam. Cicero pro Muræna:

„ *Tollitur è medio---*
„ non solùm ista verbosa simulatio prudentiæ, sed etiam illa domina rerum
„ *---sapientia: vi geritur res:*
„ *Spernitur orator---*
„ non solùm odiosus in dicendo, aut loquax,
„ verùm etiam *--bonus, horridus miles amatur.*

Hinc sumitur logica quædam gradatio, climaci rhetorico interdum conjuncta. Pro „ Milone: Neq; veró se populo solùm, sed „ etiam Senatui tradidit? neq; Senatui modò, „ sed etiam publicis præsidiis & armis: neq; „ his tantùm, verumetiam ejus potestati, cui „ Senatus totam Rempub. omnem Italiæ pu„ bem, cuncta populi Romani arma commiserat. Juvenalis Satyr. 8. adversus glorioſum nobilem;

Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacidæ similis, Vulcaniaq; arma capessas,
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.

„ Pro Marc. Plus admirationis habitura „ quàm gloriæ. Æneid. 1.

O socii (neq; enim ignari sumus antè malorum)
O passi graviora: dabit Deus his quoq; finem.

„ Cic. pro Mur. Noli tam esse injustus, ut „ cùm tui fontes vel inimicis tuis pateant; nostros

ſtros rivulos etiam amicis putes clauſos eſſe oportere. Hinc illa gradatio eſt ſine climace Rhetorico apud Terent.

Thr. *Magnas verò agere gratias Thais mihi?* Gn. *Ingentes.* Thr. *Ain tu? Læta eſt?* Gn. *Non tam ipſo quidem Dono, quàm abs te datum eſſe: id verò ſeriò Triumphat.*

Ficta verò majora etiam plurimùm valent Terent. Heaut. *Satrapes ſi ſiet Amator, nunquam ſufferre ejus ſumptus queat, Nedum tu poſſis.* 5. Æneid.

Magnanime Ænea, non ſi mihi Iupiter author
Spondeat, hoc ſperem Italiam contingere cælo.
Mutati tranſverſa fremunt, & veſpere ab atro
Conſurgunt venti, atq; in nubem cogitur aër:
Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
Sufficimus.

CAP. XIX. *De Minoribus*

Minus, eſt cujus quantitas exceditur. Minus autem, ſæpe indicatur propriis notis, ut non ſolùm, ſed ne.: potius hoc quàm illud: cùm, tùm. Item per Grammaticam comparationem: deniq; per negationem parium. Cic. 2. Catil. Nemo non modo Romæ, ſed ne ullo in angulo totius Italiæ oppreſſus ære alieno fuit, quem non ad hoc incredibile ſceleris fœdus aſciverit. 1. Catil. ut exul potiùs tentare, quàm conſul vexare Remp. poſſis. 2. Agr. Quæ cùm omnibus eſt difficilis & magna

» magna ratio, tum verò mihi præter cæteros.

Ovid. 3. de Trist.

Sævior es tristi Busiride, sævior illo
Qui falsum lento torruit igne bovem.

Ovid. 1. Remed.

Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora levabis aqua:
Ut valeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.

Atq; hujus ejusdem speciei sunt hæ formulæ, quæ fiunt negatione parium. Philippica 9. » Omnes ex omni ætate qui in hac civitate intelligentiam juris habuerunt, si unum » in locum conferantur, cum Servio Sulpitio » non sunt conferendi. Cat. 2. Quanquam illi » qui Catilinam Massiliam ire dictitant, non » tam hæc queruntur quàm verentur. Pro » Muræna: Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere » putatis agitationes fluctuum: quantas perturbationes & quantos æstus habet ratio comitiorum? Aliquando nota nulla est. Pro » Marcel. Tantùm abes à perfectione maximorum operum, ut fundamenta, quæ cogitas, nondum jeceris. Pro Archia: Saxa & » solitudines voci respondent: bestiæ sæpe » immanes cantu flectuntur atque consistunt, » nos instituti rebus optimis, non poetarum

voce

voce moveamur? 7. Ver. Gradatio illa est á minoribus, Facinus est vincire civem Rom. scelus, verberare: propé parricidium, necare: quid dicam, in crucem tollere? Fingun-
tur etiam minora. Virgil. Ecl. 1.

Antè leves ergo pascentur in æthere cervi,
Et fœta destituent nudos in littore pisces:
Antè pererratis amborum finibus, exul
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim,
Quàm nostro illius labatur pectore vultus.

2. Philip. O rem non modò visu fœdam, sed etiam auditu: Si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi Rom. negotium publicum gerens, magister equitum, cui ructare turpe esset, is vomens, frustis esculentis, vinum redolentibus, gremium suum & totum tribunal implevit.

CAP. XX. *De Similibus.*

Athuc comparatio in quantitate fuit, sequitur comparatio in qualitate, qua res comparatæ quales dicuntur: nempe similes aut dissimiles. Similia, sunt quorum est eadem qualitas: similitudo, proportio dicitur; ut similia proportionalia. Notæ similitudinis quæ uno verbo concluditur, sunt; Similis, Effigies, More, Instar, Tanquam, Sicuti: tum negotio dissimilitudinis, Haud secus, Non aliter. 1. Æneid. Os

Os humeroſque Deo ſimilis.---

» 9. Philip. Quanquam nullum monimen-
» tum clarius Servius Sulpitius relinquere po-
» tuit, quám effigiem morum ſuorum, virtu-
» tis, conſtantiæ, pietatis, ingenii, filium. 1.
Triſt.

Namq; ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more poteſt.

» In Piſ. Unus ille dies mihi quidem inſtar
» immortalitatis fuit, quo in patriam redii.
» Verr. 1. Sed repentè é veſtigio ex homine,
» tanquam aliquo poculo Circeo, factus eſt
» Verres. Pro Pompejo, Itaq; omnes quidem
» nunc in his locis Cn. Pompejum ſicut ali-
» quem non ex hac urbe miſſum, ſed de cælo
delapſum intuentur. 3. Æneid.

Haud ſecus ac juſſi, faciunt.---

Terentius in Phor.

Ego iſti nihilo ſum aliter, ac fui.

Similitudinis partes deinceps explican-
tur, & quidem disjunctè vel continuè. Simi-
litudo disjuncta, eſt quando termini qua-
tuor re ipſa diſtinguuntur. Ecl. 5.

Tale tuum carmen nobis divine poeta,
Quale ſopor feſſis in gramine.---

Carmen ad auditorem, ut ſopor ad feſ-
» ſum, termini quatuor diſtincti ſunt. Ad Frat.
» 1. Quemadmodum gubernatores optimi
» vim tempeſtatis, ſic ſapientiſsimi viri fortu-
næ im-

næ impetum persæpe superare non possunt. Hîc quatuor sunt item termini, ut gubernator ad tempestatem, sic sapiens ad fortunam. 1. Trist.

Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.

Cicer. 2. Phil. Sed nimirum ut quidam morbo & sensus stupore, suavitatem cibi non sentiunt; sic libidinosi, avari, facinorosi, veræ laudis gustum non habent. Virgilius fecerat hos versus:

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane:
Divisum Imperium cum Iove Cæsar habet.

Batyllus arrogaverat sibi, præmiumque magnum erat adeptus. His igitur similibus Batyllum Virgilius lusit,

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores:
Sic vos non vobis nidificatis aves:
Sic vos non vobis mellificatis apes:
Sic vos non vobis vellera fertis oves:
Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Aliquando nulla prorsus est nota. Virgil. Ecl. 2.

O formose puer, nimium ne crede colori;
Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Continua similitudo, est quando est ut primus terminus ad secundum, sic secundus ad tertium. 3. Leg. Videtisne magistratus hanc esse vim, ut præsit, præscribat recta & utilia

„ utilia & conjuncta cum legibus? ut enim
„ magistratibus leges, ita populo præsunt ma-
„ gistratus. Hic termini sunt tres: lex, magi-
stratus, populus.

Ficta similitudo parem vim habet superioribus illis; sed præcipuè in hac explicata similitudine Æsopici apologi excellunt. Horatius 1. Epist.

Quòd si me populus Romanus fortè roget, cur
Non ut porticibus, sic judiciis fruar iisdem,
Nec sequar aut fugiam quæ diligit ipse vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam: quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.

CAP. XXI. *De Dissimilibus*

Dissimilia, sunt comparata, quorum qualitas est diversa. Dissimilitudinis propriæ notæ sunt, dissimile, dispar, differens, aliud, secus. pro Plane. Quanquam dissimilis est debitio pecuniæ & gratiæ. Ennius:

O domus antiqua, heu quàm dispari dominare domino.

„ Cæsar 1. bell. Gall. Hi omnes lingua, insti-
„ tutis, legibus inter se differunt. 2. Agrar. Alio
„ vultu, alio vocis sono, alio incessu esse me-
„ ditabatur. Cicer. 2. Nat. Quoniam cœpi se-
„ cus agere atq; initio dixeram. Dissimilitu-
dinis notæ etiam sunt per negationem simi-
lium.

lium. 3. de Orat. Non est philosophia simi- "
lis artium reliquarum. 2. Æneid.

At non ille, satum quo te mentiris, Achilles,
Talis in hoste fuit Priamo.---

Horat. 1. Epist.

Non eadem est ætas, non mens.---

1. ad Frat. Sit annulus tuus, non tanquam "
vas aliquod, sed tanquam ipse tu. 3. Philip. "
Certus dies non ut sacrificii, sic consilii ex- "
pectari solet. Hoc argumento pastor ille er-
rorem suum confitetur.

Urbem quam dicunt Romam, (Melibœe) putavi
Stultus ego, huic nostræ similem.--- Et mox,
Sic canibus catulos similes, sic matribus hœdos
Noram, sic parvis componere magna solebam.

Ut nec canibus catuli, nec matribus hœdi,
sic nec Mantua Romæ similis est. Nota ple-
runq; nulla est, & dissimilitudo pleniùs ex-
plicatur. Quintil. libr. 5. cap. 11. Brutus "
occidit liberos proditionem molientes. "
Manlius virtutem filii, morte mulcta vit. Ca- "
tullus:

Soles occidere & redire possunt:
Nobis cùm semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.

CAP. XXII. *De Conjugatis.*

Hactenus prima argumenta sunt exposi-
ta; sequuntur orta de primis; quæ perinde
sunt ad id quod arguunt, sicut prima, unde

oriuntur: ut conjugata & notatio: distributio & definitio. Conjugata sunt nomina ab eodē principio varié deducta, ut justitia, justus, justé. In conjugatis symbolum est consentaneorum argumentorum. Propertius lib. 2.

Libertas quoniam nulli jam restat amanti;
Nullus liber erit, si quis amare velit.

Hîc libertas caussa est, cur sis liber. Cic. 3. de natur. Deorum, cúm de Dionysio Tyranno loquitur: Jam mensas argenteas de omnibus delubris jussit auferri, in quibus quód more veteris Græciæ inscriptum esset, BONORUM DEORUM, uti eorum bonitate velle se dicebat. Dii boni sunt: eorum igitur bonitate est utendum. Hîc ex effectis ad caussas est disputatum. Terent.

Homo sum, humani á me nihil alienum puto.

Ex subjecto est ad adjunctum. Contra Phil. 2. Non tractabo ut Consulem, ne ille quidem me ut Consularem. In Pison. Cúm esset omnis illa caussa Consularis & Senatoria, auxilio mihi opus fuerat & Consulis & Senatus.

CAP. XXIII. *De Notatione.*

Notatio, est nominis interpretatio: nomina siquidem sunt notæ rerum, nominumq; vel derivatorum, vel compositorum, si vera notatione fiant, ratio reddi potest ex aliquo argu-

argumento primo: ut homo ab humo. Ovid. 6. Fastor.

Stat vi terra sua, vi stando Vesta vocatur.

Ex caussa est notatio.

At focus á flammis, & quód fovet omnia dictus.

Ex effectis est notatio.

Item 4. Ver. O Verrea præclara! Quo enim accesisti, quó non attuleris tecum istũ diem? Etenim quam tu domum, quam urbem adiisti, quod fanum deniq; , quod non eversum atq; extersum reliqueris? Quare appellentur sané ista Verrea, quæ non ex nomine, sed ex moribus naturaq; tua constituta esse videantur. Ex effectis item est notatio. Ovid. 1. Fast.

Prima dies tibi Carna datur, dea cardinis hæc est,
Nomine clausa aperit, claudit aperta suo.

Hic est notatio é subjecto cardine, circa quem numen deæ exercetur. At ex adjunctis notatio est Bambalionis 2. Phil. quia balbus & stupidus: hinc igitur cavillatio in Antonium generum. Tuæ conjugis, bonæ fœminæ, locupletis quidem certé, Bambalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius: qui propter hæsitantiam linguæ stuporemque cordis cognomen ex contumelia traxerit. Ex adjunctis est notatio. E dissentaneis autẽ sunt illa apud Quintilianum libro primo, capite sexto: Lucus,

quia umbra opacus, parum luceat: & Ludus, quia sit longissimé á lusu: & Dis, quia minimé dives. Potest etiam é comparatis esse notatio: ut Pyropus, quód ignis flammam imitetur. Est verò ut notationi ad suum nomen, sic nomini ad notationem sua affectio: ut Animi plenus, ergo animosus: & contrá, Animosus, ergo animi plenus.

CAP. XXIIII.

De Distributione.

Reliquum est ex ortis aliunde argumentis argumentum distributionis & definitionis: in qua utraque affectio reciprocationis est; illic partium omnium cum toto, hîc definitionis cum definito. Distributio, est cùm totum in partes distribuitur. Totum, est quod continet partes: Pars, est quæ continetur á toto. Atque ut distinctio totius in partes, Distributio: sic collectio partium ad constituendum totum, Inductio dicitur.

Distributio sumitur ex argumentis toti quidem consentaneis, inter se autem dissentaneis. Itaq; tanto accuratior erit, quanto partium & cum toto consensio, & inter se dissensio major fuerit.

CAP. XXV.

De Distributione ex causis.

Distributio prima, est ex absoluté consentaneis, causis nempe & effectis. Distributio ex

tio ex causis, est quando partes sunt causæ totius. Hic distributio integri in sua membra præcipué laudatur. Integrum, est totum cui partes sunt essentiales: Membrum est pars integri. Sic Grammatica, in etymologiam & syntaxim; Rhetorica, in elocutionem & actionem; Dialectica, in inventionem & judicium dividitur. Ab his enim partibus artes illæ constituuntur. Hæc distributio principalis est, cùm rei longioris explicatio suscipitur. 1. Georg.

Quid faciat lætas segetes, quo sidere terram
Vertere Mæcenas, ulmisq; adjungere vites
Conveniat: quæ cura bonum, quis cultus habendo
Sit pecori, atq; apibus quanta experientia parcis,
Hinc canere incipiam.---

Cic. pro Mur. Intelligo (judices) tres totius accusationis partes fuisse: & earum unã " in reprehensione vitæ, alteram in contentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitus " esse versatam. Quin etiam aliter tractatur hoc argumenti genus, vel á partibus ad totum, vel á toto ad partes. Catul.

Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,
Recta est: hæc ego sic singula confiteor:
Totum illud formosa, nego: nam nulla venustas,
Nulla in tam magno est corpore mica salis.
Lesbia formosa est: quæ cùm pulcherrima tota est,
Tum omnibus una omnes surripuit Veneres.

CAP. XXVI.

De Distributione ex effectis, ubi de genere & specie.

Distributio ex effectis, est quando partes sunt effecta: Ut in navi nautæ alii malos scandunt, alii per foros cursitant, alii sententiam exhauriunt, gubernator autem clavum tenet in puppi. Distributio generis in species hîc excellit. Genus, est totum partib. essentiale: Species, est pars generis. Sic animal, genus hominis & bestiæ dicimus. Animal enim est totum, cujus essentia (nempe substantia corporea, animata, sentiens) ad bestiam & hominem communiter attinet. sic dicimus hominem & bestiam species animalis, quia partes sunt animali subjectæ, quæ animalis essentiam communem habent. Sic dicimus hominem, genus hominum singulorum, & leonem, singulorum leonum: contra veró singulos homines, species hominis, singulos leones, leonis. Genus, est generalissimum, aut subalternũ. Species, subalterna aut specialissima. Genus generalissimum, cujus nullum est genus: ut in Logica inventione, argumentum est genus generalissimum artificialium & inartificialium.

Subalternum genus, ut subalterna item species, quod species hujus, illius autem genus est; ut causſa, species est argumenti absoluté

ſoluté conſentanei, genus materiæ & formæ. Species ſpecialiſsima, quæ eſt individua in ſpecies alias, ut materia & forma ſingulares. Genus verò & ſpecies notæ ſunt cauſſarum & effectorum: ut in animali eſt ſubſtantia eſſentia corporea, quæ materia eſt ad ſpecies communiter attinens: tum facultas vitæ & ſenſuſ, quæ forma item communiter ad ſpecies ſpectat. Quare genus continet cauſſas, quæ communiter ad ipſius ſpecies attinent: contrá itaq; etiam ſpecies, effecta generis ſui continent. Hinc univerſale eſt inſigne ac præſtabile, quia cauſſam declarat. Diſtributio generis in ſpecies valde quidem excellit, ſed difficilis eſt & rara inventu. Attamen illuſtrationis & exempli gratia afferemus, quod poterimus. Ovid. 1. Metamorph. dividit animal in quinque ſpecies; ſtellas, aves, beſtias, piſces, homines, ſtellis animam tribuit, ut etiam philoſophi tribuêre:

Neu regio foret ulla ſuis animalibus orba,
Aſtra tenent cæleſte ſolum formæq; deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ:
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal mentiſq; capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet,
Natus homo eſt.---

Sic Cic. 1. Offic. Virtutem dividit in ſpe-

cies quatuor, prrdentiam, iuſtitiam, fortitu-
„ dinem, temperantiam. Sed omne quod ho-
„ neſtum eſt, id quatuor partium oritur ex ali-
„ qua: aut enim in perſpicientia veri, ſolertia-
„ que verſatur, aut in ſocietate hominum tu-
„ enda, tribuendoq; ſuum unicuiq;, & rerum
„ contractarum fide, aut in animi excelſi atque
„ invicti magnitudine ac robore, aut in omni-
„ bus quæ fiunt, quæq; dicuntur, ordine &
modo, in quo ineſt modeſtia & temperantia.
Diſtributio generis in formas ſpecierum, ea-
dem eſt; quia formæ cum genere conſtituunt
ſuas ſpecies: ut animalium aliud loquens,
aliud mutum. Genus & ſpecies, non ſolùm
tractantur hac ſimplici diviſionis formula,
ſed etiam ſeparatim alterum ex altero. Pro
Archia, Ac ne quis á nobis hoc ita dici forté
miretur, quód alia quædam in hoc facultas
ſit ingenii, atq; hæc dicendi ratio aut diſci-
„ plina: nec nos quidem huic cuncti ſtudio
„ penitus unquam dediti fuimus. Etenim o-
„ mnes artes, quæ ad humanitatem pertinent,
„ habent quoddam commune vinculum, &
„ quaſi cognatione quadam inter ſe continen-
„ tur. Ars eſt genus: poëtica & eloquentia
„ ſunt ſpecies. Contrà, genus tractatur per
„ ſpecies: ut 4. de Triſt.

Materiamq́ tuis triſtem virtutibus imple:
Ardua per præceps gloria vadit iter.

Hectora

Hectora quis nosset, felix si Troja fuisset?
Publica virtutis per mala facta via est.
Ars tua Tiphy jacet, si non sit in æquore fluctus:
Si valeant homines, ars tua, Phœbe, jacet.
Quæ latet, inq; bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus, arguiturq; malis.

Exemplа igitur specialia suo generi ac- "
commodata sunt hujus loci. 7. ad Attic. Urbem tu relinquas? ergo idem si Galli venirent? Non est (inquit) in parietibus Respublica, at in aris & focis. Fecit idem Themistocles: fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit, annum ferè post quinquagesimum, cùm præter mœnia nil teneret: nostri olim urbe reliqua capta, arcem tamen retinuerũt" ,,

CAP. XXVII.

De Distributione é subjectis.

Reliqua distributio est quodammodo consentaneorum, ut subjectorum & adjunctorum. Distributio é subjectis, & cùm partes sunt subjecta, ut apud Catul.

Virginitas non tota tua est: ex parte parentum est:
Tertia pars matri data, pars data tertia patri:
Tertia sola tua est: noli pugnare duobus,
Qui genero sua jura simul cum dote dederunt.

Sic Cicero 5. Tusc. Sint enim tria genera "
bonorum, ut jam á laqueis Stoicorum, qui- ,,
bus u-

» bus usum me pluribus quám soleo, intelli-
» go, recedamus. Sint sané illa genera bono-
» rum; dum corporis & externa jaceant hu-
» mi, & tantummodo quia sumenda sunt, ap-
» pellentur bona. Alia autem, divina illa, lon-
» gé latâque se pandant, cęlumq; contingant:
» ut ea qui adeptus sit, cur eum beatum mo-
» dó & non beatissimum dixerim?

CAP. XXVIII.

De Distributione ex adjunctis,

Distributio ex adjunctis, est quando partes sunt adjuncta: ut, hominum alii sani, alii ægri, alii divites, alii pauperes. Sic Virgil. 1. Georgic. mundum dividit in quinq; partes, mediam torridam, duas extremas frigidas, & reliquas duas temperatas:

Quinq; tenent cælum zonæ, quarum una corusco
Semper sole rubent, & torrida semper ab igni:
Quam circum extremæ dextra lævaq; trahuntur
Cærulea glacie concretæ, atq; imbribus atris:
Has inter mediamq; duæ mortalibus ægris
Munere concessæ divûm.---

» Cæsar 1. belli Gal. Gallia est omnis divisa
» in partes tres, quarum unam incolunt Bel-
» gæ, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum
» lingua Celtæ, nostra Galli appellantur.

CAP. XXIX. *De Definitione.*

Definitio, est cùm explicatur quid res sit; eaque

eaque vicissim definito argui potest. Definitio, est perfecta aut imperfecta: illa, propriè definitio; hæc, descriptio dicitur. Definitio perfecta, est definitio constans è solis caussis essentiam constituentibus: quales causſæ genere & forma comprehenduntur. Atq; hoc modo definitur homo, animal rationale: nempe genere (animal) intelligimus (ut dictum est) essentiam corpoream plenam vitę & sensus, quæ materies hominis est, & pars formæ: cui n qua si addas (rationale) totam formam hominis comprehendes, vitæ, sensus, rationis facultate. Itaq; perfecta definitio nihil aliud est, quàm universale symbolum causſarum essentiam rei & naturam constituentium. Tales definitiones sunt artium: Grammatica est ars benè loquendi: Rhetorica benè dicendi: Dialectica benè differendi: Arithmetica benè numerandi: Geometria benè metiendi.

CAP. XXX. *De Descriptione.*

Descriptio, est definitio ex aliis etiam argumentis rem definiens: ut, Homo est animal mortale, capax disciplinæ. Hîc cum aliqua causſa miscetur communis, itemque propria circumstantia. Atq; hæc succincta brevitas non est in hac specie perpetua; sed sæpe illustriorem & magnificentiorem explicationem desiderat. Sic gloria describitur in Mi-

» in Miloniana : Sed tamen ex omnibus præ-
» miis virtutis (si esset habenda ratio præmio-
» rum) amplissimum esse præmium, gloriam:
» hanc unam, quæ brevitatem vitæ posteritа-
» tis memoria consolaretur, quæ efficeret ut
» absentes adessemus, mortui viveremus: hanc
» denique esse, cujus gradibus etiam homines
» in cælum videantur ascendere. Sic 4. Æneid.
» fama describitur :

Extemplò Libyæ magnas it fama per urbes,
Fama malum, quo non aliud velocius ullum
Mobilitate viget, viresq; acquirit eundo :
Parva metu primò, mox sese attollit in auras,
Ingreditur q; solo, & caput inter nubila condit.
Illam terra parens ira irritata Deorum,
Extremam (ut perhibent) Cœo Enceladoq; sororem
Progenuit, pedibus celerem, & pernicibus alis :
Monstrum horrendum, ingens, cui quot sunt corpore
plumæ,
Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu)
Tot linguæ, totidem ora sonant, tot subrigit aures.
Nocte volat cæli medio, terræq; per umbram
Stridens, nec dulci declinat lumina somno :
Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat urbes :
Tam ficti pravi q; tenax, quàm nuntia veri.

Tales sunt descriptiones plantarum, animalium in Physicis : item fluminum, montium, urbium in Geographiis & historicis.

CAP. 31.

CAP. XXXI.

De Testimonio divino.

Expositio artificiali argumento, sequitur inartificiale. Argumentum inartificiale; est quod non sua natura, sed assumta artificialis alicujus argumenti vi arguit. Itaque cùm exquisita rerum veritas subtiliùs exquiritur, perexiguam vim probationis habet: in civilibus autem & humanis rebus plerumque hoc argumentum præcipuam fidem é moribus arguentis efficit, si prudentia, virtus & benevolentia adfuerint. Id uno nomine testimonium dicitur: estq; divinum vel humanum. In divinis testimoniis numerantur non solùm deorum oracula, sed etiam responsa vatum & fatidicorum: quæ omnia 3. Catilin. adhibentur. Nam ut illa omittam (ait Orator) visas nocturno tempore ab « occidente faces, ardoremque cæli, ut fulminum jactus, ut terræ motus, cæteraque, « quæ ita multa nobis Consulibus facta sunt, « ut hæc, quæ nunc fiunt, canere Dii immortales viderentur. Deinde paulò pòst, Quo « quidem tempore, cùm Aruspices ex tota « Hetruria convenissent, cædes atque incendia, & legum interitum, & bellum civile ac « domesticum, & totius urbis ac imperii occasum appropinquare dixerunt, nisi Dii immortales omni ratione placari, sino numine «

propé

propé fata illa flexiſſent. Tandem cúm dixiſſet ut ex Aruſpicum reſponſis ludi facti & Jovis ſignum majus factum converſumq; ad orientem, tum ait; Illud veró, nonne ita præſens eſt, ut nutu Jovis optimi maximi factum eſſe videatur? ut cúm hodierno mane per forum meo juſſu & conjurati & eorum judices in ædem Concordiæ ducerentur, eo ipſo tempore ſignum ſtatueretur, quo collocato atq; ad vos Senatumq; converſo, omnia & Senatus & vos, quæ erant contra ſalutem omnium cogitata, illuſtrata & patefacta vidiſtis. Brevius eſt illud Tibulli,

Quód ſi vera canunt ſacris oracula templis,
Hæc illi noſtro nomine dicta refer:
Hoc tibi conjugium promittit Delius ipſe
Fœlix, ac alium deſine velle virum.

CAP. XXXII.

De Teſtimonio humano legis & ſententiæ, & eorum uſu in omni diſciplina.

Teſtimonum humanum, eſt commune aut proprium: commune, ut lex & illuſtris ſententia: legis autem & non ſcriptæ & ſcriptæ teſtimonium eſt pro Milone, Eſt enim (judices) non ſcripta, ſed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus: verúm ex natura ipſa arripuimus, hauſimus, expreſsimus: ad quam non docti, & facti, non inſtituti,

institutí, sed imbuti sumus: ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela, aut latronum, aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediendæ salutis. Et ibidem, Quod si duodecim tabulæ nocturnum furem quoquomodo, diurnum autem si se telo defenderit, interfici impuné voluerunt, quis est, qui quoquomodo quis interfectus sit, puniendum putet, cùm videat aliquando gladium nobis ad occidendum hominem, ab ipsis porrigi legibus? Sententiæ illustris sunt proverbia: ut, Pares cum paribus facilimé congregantur. Spartam nactus es, hanc exorna. Sunt item dicta sapientum, Nosce te ipsum. Ne quid nimis. Sponde, præsto est detrimentum. Proprium testimonium est, ut Platonis illud, 1. ad Quintum Fratrem: Atq; ille quidem princeps ingenii & doctrinæ Plato, tum deniq; fore beatas Respublicas putavit, si aut docti & sapientes homines eas regere cœpissent, aut qui regent, omne suum studium in doctrina ac sapientia collocassent. Talia sunt in poëtis. 6. Æneid.

Discite justitiam, moniti: & ne temnite divos.

Sic Homerico illo versu:

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας

Ajax autem ex Salamine duxit duodecim naves.

Megarenſes victi ſunt ab Athenienſibus Vivorum teſtimonia ſunt, non tantùm cùm quæritur de fundo aut cæde aut ejuſmodi negotio aliquo, ſed etiam obligationis, confeſsionis, jusjurandi teſtimonia ſunt. Obligationis exemplum eſt 5. Phil. Audebo etiam obligare fidem meam (P. C.) vobis populoq; Romano, quod profectò, cùm me nulla vis cogeret, facere non auderem, pertimeſcerem q; in re maximè periculoſa opinionem temeritatis: promitto, recipio, ſpondeo, (P. C.) Cæſarem talem ſemper fore civem, qualis hodie ſit, qualemq; eum maximè velle & optare debemus. Pignus autem obligatio quædam eſt, ut apud Virgil. Eclog. 3.

Vis ergo inter nos quid poſſit uterq; vicisſim
Experiamur? ego hanc vitulam (ne forte recuſes,
Bis venit admulctram, binos alit ubere fœtus)
Depono: tu dic mecum quo pignore certes.

Confeſsio eſt libera vel expreſſa tormentis, quæ propriè quæſtio dicitur. Liberæ confeſsionis exempla ſunt apud Demoſthenem. Coactæ confeſsionis exemplum extat apud Milonem; ſed á Cicerone deridetur. Age verò, quæ erat aut qualis quæſtio? Heus, ubi Ruſcio? ubi Caſca? Clodius inſidias fecit Miloni? Fecit: Certa crux. Nullas fecit: Sperata libertas.

Huc

Huc etiam referri potest argumentum, quo utimur, cum affirmationis nostræ approbationem experientiam proponimus. 4. Ver. Ecquis Volcatio, si sua sponte venisset, unam libellam dedisset? Veniat nunc, experiatur: tecto recipiet nemo. Ter. Eunuch.

—Fac periculum in literis,
Fac in palæstra, fac in musicis, quæ liberum
Scire æquum est adolescentem, solertem dabo.

3. Trist.

Quod magis ut liqueat, neve hoc ego fingere credar:
Ipse velim pœnas experiare meas.

Jusjurandum etiam testimonium est: quale est 6. Æneid.

Per superos, & si qua fides tellure sub ima est,
Invitus, regina, tuo de littore cessi.

Reciprocatio hic obscurior est; ut quia testatum verum sit, testis sit etiam verax.

LIBRI PRIMI FINIS.

P. RAMI DIALECTICÆ LIBER SECUNDUS de Judicio.

CAP. I.

Quid Judicium.

ADHUC prima Dialecticæ artis pars fuit in Inventione: pars altera sequitur in Judicio. Judicium, est secunda pars Logicæ de disponendis argumẽtis ad benẽ judicandum: certa enim dispositionis regula unumquoq;, judicatur: unde hæc pars Logicæ, & judicium & dispositio pro eodem dicitur.

CAP. II.

De Axiomatis affirmatione ac negatione.

Judicium, est axiomaticum vel dianoëticum. Axioma, est dispositio argumenti cum argumento, qua esse aliquid aut non esse judicatur. Latiné enuntiatum, enuntiatio, pronuntiatum, pronuntiatio, effatum dicitur. Axioma, est affirmatum aut negatum: affirmatum, quando vinculum ejus affirmatur: negatum, quando negatur. Hinc nascitur axiomatum contradictio, quando idem axioma affirmatur & negatur.

CAP. III.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1753364698/phys_0056

CAP. III. *De vero & falso.*

Axioma deinde est verum aut falsum: verum quando pronuntiat uti res est: falsum, contrà. Axioma verum, est contingens aut necessarium. Contingens, quando sic verum est. ut aliquando falsum esse possit: ut,

Audentes fortuna juvat.---

Fac enim id esse hodie verum, eras falsum esse poterit: itaq; veritatis hujus contingentis judicium, opinio dicitur: quæ præteritorum & præsertium homini certa esse potest, futurorum per naturam non admodum potest, quamvis Deo tempora omnia præsentia sint. Itaq; Martialis Priscum meritó cavillatur.

Sæpe rogare soles, qualis sim, Prisce, futurus,
Si fiam locuples, simque repentè potens.
Quenquam posse putas mores narrare futuros?
Dic mihi si fias tu leo, qualis eris?

Necessarium, quando semper verum est, nec falsum potest esse: & illud affirmatum appellatur καθ' παντὸς, de omni. Impossibile contrà, quod de nullo unquam verum esse potest. Axiomata artium sic καθ' παντὸς esse debent, sed præterea homogenea & catholica. Axioma homogeneum, est quando partes sunt essentiales inter se: ut forma formato, subjectum proprio adjuncto, genus speciei. id appellatur καθ' αὐτὸ, per se. Axi-

oma catholicum, est quando consequens semper verum est de antecedente, non solûm omni & per se, sed etiam reciprocé: ut homo est animal rationale: numerus est par vel impar: lupus est natus ad ululandum, id appellatur καθόλου πρώτων, universaliter primum. Tres hæ sunt leges documentorum artis propriorum: prima καθ' παντὸς lex veritatis: secunda καθ' αὑτὸ lex justitiæ: tertia καθόλου πρώτων lex sapientiæ dicatur. Atque ejusmodi axiomatum ita catholicorum judiciũ, verissima & prima scientia est.

CAP. IIII.

De Axiomate simplici.

Atque hæc de communibus axiomatis affectionibus, species sequuntur. Axioma, est simplex aut compositum. Simplex, est quod verbi vinculo continetur: Itaq; affirmato vel negato verbo affirmatur vel negatur: ut, Ignis urit: Ignis est calidus: Ignis non est aqua: hic (ignis) est antecedens: urit, consequens. ¶ Atq; hic prima est inventarum rerum dispositio, caussæ cum effecto, ut in primo exemplo: subjecti cum adjuncto, ut in secundo: dissentanei cum dissentaneo: ut in tertio: quomodo argumentum quodlibet enuntiari potest (exceptis plenis comparationibus & distributionibus) consentanea quidem affirmando, dissentanea negando.

Axioma simplex, est generale aut speciale. Generale, quando commune consequens attribuitur generaliter communi antecedenti; atque hic contradictio non semper dividit verum & falsum, sed contingentium utraq; pars falsa potest esse, ut:

Omnis in urbe locus Bajis prælucet amœnis:
Nullus in urbe locus Bajis prælucet amœnis.

Item non contingentium, ut: Omne animal est rationale: Nullum animal est rationale.

Axioma speciale, est quando consequens specialiter antecedenti attribuitur: & hîc contradictio semper dividit verum á falso. Speciale est particulare aut proprium. Particulare, quando consequens commune antecedenti particulariter attribuitur: Huic autem axiomati generaliter contradicitur.

Aliquid ignoscendum est:
Nihil ignoscendum est.
Aliqua clementia non est laudanda:
Omnis clementia est laudanda.

Axioma proprium, est quando consequēs antecedenti proprio attribuitur: ut Fabulla est bella; cujus negotio & contradictio est, Fabulla non est bella.

CAP. V.

De Axiomate copulato.

Axioma compositum, est quod vinculo conjunctionis continetur: Itaque è conjunctione affirmata vel negata affirmatur vel negatur. Contradictionisque pars vera est, pars falsa. Enuntiatum compositum, est pro sua conjunctione congregativum aut segregativum: congregativum enuntiat omnia consentanea affirmando, omnia etiam dissentanea negando. Est verò copulatum aut connexum: Copulatum, cujus conjunctio est copulativa, ut 1. Æneid.

Una Eurusq; Notusq; ruunt, creberq; procellis Africus.

Hic igitur negatio erit & contradictio:

Non una Eurusq; Notusq; ruunt, creberq; procellis Africus.

Verum enuntiati copulati judicium pendet ex omnium partium veritate, falsum saltem ex una parte falsa. Huic generi affine est enuntiatum relatæ qualitatis, cujus conjunctio est ipsa relatio. 3. Ecl.

Tale tuum carmen nobis divine poeta,
Quale sopor fessis in gramine.---

Hic copulatum judicium est, tanquam diceretur: Sopor est fessis gratus, & sic tuum carmen nobis gratum est: cujus negatio,

Non tale tuum carmen nobis divine poeta,
Quale sopor fessis in gramine.

CAP. 6.

CAP. VI.

De Axiomate connexo.

Axioma connexum, est congregativum, cujus conjunctio est connexiva, Si: ut 2. Æn.

Si miserum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mendacemq́, improba finget.

cujus negatio est.

Non si miserum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mendacemq́, improba finget.

Conjunctio etiam hæc interdum negatur apertiùs, negando consequentiam, ut pro Amer. Non continuó si me in sicariorum gregem contuli, sicarius sum. De Fato, Nec si « omne enunciatum verum est aut falsum, se- « quitur illicó causas esse immutabiles. Affir- « matio enim significat, si sit antecedens, etiam consequens esse. Negatio itaq; & contradictio statuit, si sit antecedens, non ideo consequens esse. Quare cùm judicabis connexum absolutè verum esse, necessarium quoque judicabis: & intelliges hanc necessitatem é necessaria partium connexione oriri, quæ ipsa potest esse vel in falsis partibus: ut, Si homo est leo, est etiam quadrupes, necessarium connexum est. At si connexio sit contingens & pro sua tantúm probabilitate ponatur, judicium ejus tantúm opinio fuerit: ut Terent. Andr.

Pamphile, si id facis hodie postremum me vides.

Connexio axiomati affinis est ista consequentiæ relatio, ut, Cùm Tullius sit orator, est etiam peritus bene dicendi.

CAP. VII. *De Axiomate discreto.*

Axioma segregativum, est cujum conjunctio est segregativa: ideoq; argumenta dissentanea enuntiat. Enuntiatum segregativū, est discretum aut disjunctum. Discretum, cujus conjunctio est discretiva. Itaq; é dissentaneis præcipué diversa enuntiat. 5. Tusc. "Quanquam sensu corporis judicentur, ad animum referri tamen: cujus negatio & contradictio est, Non quanquam corporis sensu judicentur, tamen ad animum referri: vel, Quanquam sensu corporis judicentur, non tamen ad animum referri. Nam, Tamen, est hic conjunctio præcipua. Discretum enunciatum, judicatur esse verum & legitimum, si partes non solùm veræ, sed etiam discretæ sint: falsum vel ridiculum contrà.

CAP. VIII.

De Axiomate disjuncto.

Axioma disjunctum, est axioma segtegativum, cujus conjunctio est disjunctiva, ut 4. Georg.

Illic ut perhibent, aut intempesta silet nox
Semper, & obtenta densantur nocte tenebræ.
Aut redit á nobis aurora, diemque reducit.

De Fat.

De Fat. Omnis enunciatio, est vera aut fal- "
sa, Hic significatur, é disjunctis unicum verum esse. Negatio igitur erit & contradictio, Non omnis enunciatio est vera aut falsa. Et contradictione significatur, non necessarió alterutrum verum esse. Nam si disjunctio absoluté vera est, est etiam necessaria: partesque disjunctæ sunt oppositæ sine ullo medio. Veruntamen quamvis absoluté vera disjunctio, necessaria quoq; sit: tamen nihil necesse est, partes separatim necessarias esse: ut, Homo est bonus vel non est bonus, disjunctio necessaria est: & tamen, Homo est bonus, non est enunciatio necessaria. Item, Homo non est bonus, non est enunciatio necessaria: sed disjunctionis necessitas pendet é necessaria partium oppositione & disjunctione, non ex earum necessaria veritate. Disjunctio autem plerumque est ex conditione, ut si quæratur, Vtrum Cleon venerit, an Socrates: quia ita pactum sit alterutrum tantúm venturum esse. Itaque si disjunctio sit contingens, non est absoluté vera, & tantúm opinabilis est: qualis est frequenter in hominum usu. Ovid. in Epistola Leandri,

Aut mihi continget fœlix audacia salvo,
Aut mors solliciti finis amoris erit.

CAP. 9.

CAP. IX.

De Syllogismo & ejus partibus.

Atque ejusmodi judicium est axiomaticum axiomatis per se manifesti, sequitur dianoëticum. Dianoia, est cùm aliud axioma ex alio deducitur: estque syllogismus aut methodus. Syllogismus, est dianoia qua quæstio cum argumento ita disponitur, ut posito antecedente necessarió concludatur. Nam cùm axioma dubium sit, quæstio efficitur, & ad ejus fidem tertio argumento opus est cum quæstione collocato. Syllogismi antecedens, partes duas habet, propositionem & assumptionem.

Propositio, est prima pars antecedentis, qua tota quæstio vel quæstionis saltem consequens cum argumento disponitur: assumptio, est secunda pars antecedentis, quæ assumitur é propositione. Syllogismi autem pars consequens, est quæ complectitur partes quæstionis, eamque concludit: unde complexio & conclusio dicitur. Si qua pars syllogismi defuerit, enthymema dicitur: si quid præter illas tres partes accesserit, prosyllogismus. Partium etiam ordo sæpe confunditur: attamen si oua dubitatio propterea fuerit, explenda quæ desunt: amputanda, quæ supersunt: & pars quælibet in locum redigenda est.

CAP. X.

CAP. X.

De Syllogismo simplici primo, ejusq; contractione.

Syllogismus, est simplex aut compositus: Simplex, ubi pars consequens quæstionis est in propositione; pars antecedens in assumptrione: estque affirmatus, é partibus omnibus affirmatus; negatus, è negata antecedentium partium altera cum complexione: generalis, é propositione & assumptione generalibus: specialis, ex altera tantúm generali: proprius, ex utraque propria. Simplicis syllogismi genera sunt duo, primum & secundum. Primum, quando ex argumento antecedente in propositione utlibet, in assumptione affirmaté, complexio specialis efficitur, ut in his exemplis:

AFFIRM. GENERAL,

Constantia est virtus.
At est confidentia:
Quædam igitur confidentia est virtus.

NEG. GEN.

Audacia non est virtus:
At est confidentia:
Quædam igitur confidentia non est virtus.

AFF. SPEC.

Sapiens est laudabilis:

At qui-

At quidam est pauper:
Quidam igitur pauper est laudabilis.

NEG. SPEC.

Stultus non est beatus:
At quidam est fortunatus:
Quidam igitur fortunatus non est beatus.

AFF. PROP.

Socrates est philosophus:
At est homo:
Quidam igitur homo est philosophus.

NEG. PRO.

Thersites non est philosophus:
At est homo:
Quidam igitur homo non est philosophus.

Verùm pro judicii claritate usus contractione hic ferè contentus est. Fit autem contractio quando argumentum pro exemplo ita subjicitur particulari quæstioni, ut utrãque patrem antecedens & assumptione affirmatum intelligatur.

Quædam confidentia est virtus, ut constantia.
Quædam confidentia non est virtus, ut audacia.

Hîc enim argumentum, quæstionis utramq; partem antecedere intelligitur, tanquam esset expressum, Constantiam esse virtutem & confidentiam: ideoque quandam confidentiam esse virtutem: item, Audaciã non esse virtutem, & tamen esse confidentiam. ideoq; quandam confidentiam non esse

virtu

virtutem. Sic usus differendi, magister syllogistici judicii contrahitur, nec aliter explicatur. Atq; ista expositio principium syllogismi partibus explicari ab Aristotele efficitur, tanquam per se pleno syllogismi judicio fit clarior & illustrior.

CAP. XI.

De Syllogismo simplici secundo.

In syllogismo simplici secundi generis, propositio est generalis aut propria, & conclusio similis antecedenti aut parti debiliori: Species duæ sunt, prima ubi argumentum semper sequitur, negatum in altera parte.

GEN. 1.

Turbatus non bene utitur ratione.
Sapiens bene utitur ratione:
Sapiens igitur non est turbatus.

Hoc judicium ita fit á Cic. 3. Tusc. Et quē admodum (ait) oculus conturbatus non est probé affectus ad suum munus fungendum: & reliquæ partes totumq; corpus á statu cùm est motum, deest officio suo ac muneri: sic conturbatus animus non est probé affectus ad exequendum munus suum. Munus autem animi est ratione uti: & sapientis animus ita semper affectus est, ut ratione optimé utatur; nūnquam igitur est perturbatus.

GEN. 2.

GEN. 2.

Res mortalis est composita:
Animus non est compositus:
Animus igitur non est mortalis.

„ Cic. 1. Tuscul. hoc syllogismo judicat ani-
„ mum immortalem esse. In animi autem co-
„ gnitione (inquit) dubitare non possumus,
„ nisi forte in physicis plumbei sumus, quin
„ nihil sit animis admixtum, nihil concretum,
„ nihil copulatum, nihil coagmentatum, ni-
„ hil duplex. Quod cum ita sit, certe nec se-
„ cerni, nec dividi, nec discerpi, nec distrahi
„ potest: nec interire igitur. Est enim interi-
„ tus, quasi discessus & secretio ac diremptus
„ earum partium, quæ ante interitum junctio-
ne aliqua tenebantur.

SPE. 1.

Lividus non est magnanimus:
Maximus est magnanimus:
Maximus igitur non est lividus.

Hoc judicio Ovid. 3. de Pont. Eleg. 3. con-
cludit,

Livor, iners vitium, mores non exit in altos:
Utq; latens ima vipera serpit humo:
Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum,
Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
Ergo alii noceant miseris, optentq; timeri,
Tinctaq; mordaci spicula felle gerant.

At tua

At tua supplicibus domus est assueta juvandis,
In quorum numero me precor esse velis.

SPE. 2.

Saltator est luxuriosus:
Muræna non est luxuriosus:
Muræna igitur non est saltator.

Cic. pro Mur. Neno enim ferè saltat sobrius, nisi forté insanit, neque in solitudine, neque in convivio moderato atq; honesto: Intempestivi convivii, amœni loci, multarum deliciarum comes est extrema saltatio. Tu mihi arripis id, quod necesse est omnium vitiorum esse postremum: relinquis illa, quibus remotis hoc vitium omnino esse non potest: nullum turpe convivium, non amor, non comessatio, non libido, non sumptus ostenditur: & cùm ea non reperiantur, quæ voluptatis nomen habent, quæq; vitiosa sunt, in quo ipsam luxuriam reperire non potes, in eo te umbram luxuriæ reperturum putas? Hoc judicii modo Ovidius 1. Trist. Eleg. 1. tripliciter concludit, dum carminum suorum excusationem exponit:

Carmina proveniunt animo deducta sereno:
Nubila sunt subitis tempora nostra malis.
Carmina secessum scribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abest: ego perditus ensem
Hæsurum jugulo jam puto jamq; meo.

Hæc quoq; quæ facio, judex mirabitur æquus:
Scriptaq; tum venia qualiacunq; leget:

PRO. 1

Ageſilaus non eſt pictus ab Apelle:
Alexander eſt pictus ab Apelle:
Alexander igitur non eſt Ageſilaus.

PRO. 2.

Cæſar oppreſſit patriam:
Tullius non oppreſſit patriam:
Tullius igitur non eſt Cæſar.

CAP. XII.

De ſecunda ſpecie ſyllogiſmi ſimplicis explicati.

Secunda ſpecies ſyllogiſmi ſecundi geneſis, eſt quando argumentum antecedit in propoſitione, ſequitur affirmatum in aſſumptione.

AFF. GEN.

Omne juſtum eſt utile:
Omne honeſtum eſt juſtum:
Omne igitur honeſtum eſt utile.

„ Quod Cicer. 2. Offic. ita concludit: Sum-
„ ma quidem authoritate philoſophi, ſeverè
„ ſanè atque honeſtè hæc tria genera confuſa,
„ cogitatione diſtinguunt: Quidquid enim
„ juſtum ſit, id etiam utile eſſe cenſent: Itemq;,
„ quod honeſtum, idem juſtum: ex quo effici-
„ tur, ut quidquid honeſtum ſit, idem ſit utile.

NEG.

NEG. GEN.

Timidus non est liber:
Avarus est timidus:
Avarus itaq; non est liber.

Hoc ita concluditur & judicatur ab Horatio *1.* Epist.

Quo melior servo, quo liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoq;: porrò
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

Sic Ter. in Eunucho concludit & judicat:

Consilii expers, consilio regi non potest:
Amor est consilii expers:
Consilio itaq; regi non potest.

Syllogismus his verbis sequitur:

Here, quæ res in se neq; consilium neq; modum
Habet ullum, eam consilio regere non potes.
In amore omnia hæc insunt vitia: injuriæ,
Suspiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rursum: incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quàm si des operam, ut cum ratione insanias.

AFF. SPEC.

Consules virtute facti, studiosè Remp. tueri debẽt:
Cicero est virtute factus Consul:
Cicero igitur Rempub. studiosè tueri debet.

Sic Orator diligentiam suam Agrar. *2.* concludit & judicat: Nam cùm omniũ Consulum (ait) gravis in Republica custodienda, "

» cura, ac diligentia debet esse, tum eorum ma-
» ximé qui non in incunabulis, sed in campo
» sunt Consules facti: Nulli populo Roma-
» no pro me majores nostri spoponderunt,
» mihi creditum est: á me petere, quod debeo,
» me ipsum appellare debetis. Quemadmo-
» dum cúm petebam, nulli me authores gene-
» ris mei vobis commendarunt: sic si quid de-
» liquero, nullæ sunt imagines quæ me á vo-
» bis deprecentur. Quare modó ut vita sup-
» petat (quanquam ego sum is, qui eam pos-
» sim ab istorum scelere insidiisque defende-
» re) polliceor hoc vobis, Quirites, bona fide,
» Remp. vigilanti homini, non timido, dili-
» genti, non ignavo commisistis.

Quod optatum redierit, gratum est:
Lesbia Catullo optata redit:
Grata igitur est.

Catullus sic concludit:

Si quicquam cupidoq; optantiq; obtigit unquam &
Insperanti, hoc est gratum animo proprie:
Quare hoc est gratum, nobis quoq; charius auro,
Quòd te restituis, Lesbia, mi cupido.
Restituis cupido, atq; insperanti ipsa refers te
Nobis. ó lucem candidiore nota!
Quis me uno vivit felicior? aut magis hac quid
Optandum vita, dicere quis poterit?

NEG. SPE.

Deceptor amantis puellæ non est laudandus:

Deme-

Demophoon est deceptor amantis puellæ, ut Phyllidis:

Demophoon igitur non est laudandus.

Phyllis apud Ovidium ita judicat Demophoontem laudandum non esse:

Fallere credentem non est operosa puellam
Gloria: simplicitas digna favore fuit:
Sum decepta tuis & amans & fœmina verbis,
Dii faciant laudis summa sit ista tuæ.

AFF. PRO.

Octavius est hæres Cæsaris:
Ego sum Octavius:
Sum igitur hæres Cæsaris.

NEG. PRO.

Antonius non est filius Cæsaris:
Tu es Antonius:
Non es igitur filius Cæsaris.

CAP. XIII.

De Syllogismo connexo primo.

Adhuc syllogismus simplex fuit: syllogismus compositus, est syllogismus ubi tota quæstio est pars altera propositionis affirmatæ & compositæ: argumentum est pars reliqua. Tollere autem in composito syllogismo, est specialem contradictionem ponere. Syllogismus compositus, est connexus aut disjunctus. Syllogismus connexus, est syllogismus compositus propositionis connexæ,

nexæ, estq; duorum modorum: primus modus syllogismi connexi, est qui assumit antecedens, & consequens concludit. Quomodo Cicero iudicat & concludit 2. de Divin.

Si dii sunt, divinatio est:
Sunt autem dii:
Divinatio est igitur.

„ 3. Offic. Atque si etiam hoc natura præ-
„ scribit, ut homo homini, quicunque sit, ob
„ eam ipsam caussam, quód is homo sit, con-
„ sultum velit, necesse est secundum eandem
„ naturam, omnium utilitatem esse commu-
„ nem. Quod si ita est, una continemur omnes
„ & eadem lege naturæ: Idq; ipsum si ita est,
„ certé violare alterum lege naturæ prohibe-
„ mur: verum autem primum, verum igitur
„ & extremum.

Sic Æneid. 4. Dido judicat Æneæ remanendum esse:

Mene fugis? per ego has lachrymas dextramque
tuam, te,
Quando aliud mihi jam miseræ nil ipsa reliqui,
Per connubia nostra, per inceptos hymenæos,
Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam
Dulce meum, miserere domus labentis, & istam,
Oro, si quis adhuc precibus locus, exue mentem:
Te propter Libycæ gentes Nomadumq; tyranni
Odere, infensi Tyrii: te propter eundem
Extinctus pudor, & qua sola sydera adibam,

Fama

Fama prior: cui me moribundam deseris hospes?

Frequenter hic non assumitur idem, sed majus, ut 1. Catil. Si te parentes timerent atq; odissent tui, neque illos ulla ratione placare posses, ut opinor, ab eorum oculis aliquò concederes: nunc te patria (quæ communis est omnium nostrûm parens) odit ac metuit, & jamdiu nihil de te judicat, nisi de parricidio suo cogitare: hujus te neque authoritatem verebere? neque judicium sequere? neque vim pertimescens? Concludendi modus hic idem est, quando propositio est relata temporis: quo genere nympha OEnone apud Ovidium concludit errorem stultitiæ suæ:

Cùm Paris OEnone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua:
Xanthe retrò propera, versæq; recurrite lymphæ;
Sustinet OEnonen deseruisse Paris.

CAP. XIIII.

De Syllogismo Connexo 2.

Secundus modus connexi, tollit consequens, ut tollat antecedens.

Si ulli rei sapiens assentietur unquam, aliquando etiam opinabitur:
Nunquam autem opinabitur:
Nulli igitur rei assentietur.

Eodem syllogismo Ovidius 2. Trist. stultitiam suam indicat:

Si saperem, doctas odissem jure sorores,
Numina cultori perniciosa suo:
At nunc (tanta meo comes est insania morbo)
Saxa memor refero rursus ad ista pedem.

Hæ duæ syllogismi species sunt omnium usitatissimæ.

CAP. XV.

De Syllogismo disjuncto primo.

Syllogismus disjunctus, est syllogismus compositus propositionis disjunctæ: modi duo sunt: Primus tollit unum, & reliquum concludit, ut:

Aut dies est; aut nox est:
At dies non est:
Nox igitur est.

„ Ciceronis pro Cluentio judicium tale est:
„ Sed cùm esset hæc illi proposita conditio, ut
„ aut justé pieque accusaret, aut acerbé indi-
„ gneque moreretur, accusare quoquo modo
„ posset, quam illo modo mori maluit: Dis-
junctio clarior sic erit:

Aut accusandum, aut moriendum:
Non moriendum:
Accusandum igitur.

„ Sic idem 2. Phil. ratiocinatur. Nunquam
„ ne intelliges tibi statuendum esse, utrum illi
„ qui istam rem gesserunt, homicidæ sint, an
„ vindices libertatis? Attende enim paulisper,

cogi-

cogitationemq; sobrii hominis ad punctum temporis susçipe, & ego qui sum illorum, ut ipse fateor, familiaris, ut á te arguor, socius, nego quicquam esse medium: confiteor illos, nisi liberatores populi Romani conservatoresque Reipublicæ sint, plus quám sicarios, plus quám homicidas, plus quám parricidas esse: si quidem est atrocius patriæ parentem, quám suum occidere. Tu homo sapiens & considerate, quid dicis? Si parricidæ, cur honoris caussa á te sunt & in hoc ordine, & apud populum Rom. semper appellati? cur M. Brutus, te referente, legibus est solutus, si ab urbe plus quám decem dies abfuisset? Cur ludi Apollinares incredibili M. Bruti honore celebrati? cur provinciæ Cassio & Bruto datæ? cur Quæstores additi? cur Legatorum numerus auctus? Atq; hæc acta per te, non igitur homicidæ: Sequitur ut liberatores tuo judicio sint, quandoquidem tertium nihil potest esse. Si partes disjunctæ propositionis sint duabus plures, judicandi concludendiq; ars erit eadem. Sic Cicero judicat Rabirium cum consulibus esse oportere; Atqui videmus (ait) hæc in rerum natura tria fuisse, ut aut cum Saturnino esset, aut cum bonis, aut lateret. Latere autem, mortis erat instar turpissimæ: cum Saturnino esse, furoris & scele-

sceleris: virtus & honestas & pudor cum Coss. esse cogebat.

CAP. XVI. *De Syllog. Dis. 2.*

Disjunctus secundus, é propositione partibus omnibus affirmata assumit unum, & reliquum tollit, ut:

Dies est, aut nox est:
At dies est:
Nox igitur non est.

Sic Juno cum Jove de Turno concludit, 19. Æneid.

---Quid si, quod voce gravaris,
Mente dares, atq; hæc Turno rata vita maneret?
Nunc manet insontem gravis exitus, aut ego veri
Vana feror: quod ut o potius formidine falsa
Ludar, & in melius tua, qui potes, orsa reflectas.

Ejusmodi syllogismus efficitur é propositione copulata negata, quæ negata complexio dicitur: quæque disjunctionis affirmatæ vim obtinet.

Non & dies est, & nox est:
At dies est:
Non igitur nox est.

CAP. XVII.

De Methodo secundum Aristotelem uniça.

Methodus, est dianoia variorum axiomatum ho-

tum homogeneorum pro naturæ suæ claritate præpositorum, unde omnium inter se convenientia judicatur, memoriaq; comprehenditur. Atque ut spectatur in axiomate veritas & falsitas, in syllogismo consequentia & inconsequentia, sic in methodo consideratur ut per se clarius præcedat, obscurius sequatur, omninoq; ordo & confusio judicatur. Sic disponetur ex homogeneis axiomatis primo loco absoluta notione primum, secundo secundum, tertio tertium, & ita deinceps, ideoque methodus ab universalibus ad singularia perpetuó progreditur. Hac enim sola & unica via proceditur ab antecedentibus omnino & absolutè notioribus ad consequentia ignota declarandum, eamq; solam methodum Aristoteles docuit.

CAP. XVIII.

De prima Methodi illustratione per exempla artium.

Se d methodi unitatẽ exempla doctrinarũ & artiũ præcipué demonstrant, præcipuéq; vendicant, quibus quamvis omnes regulæ generales sint & universales, tamẽ earũ gradus distinguuntur: quantoq; unaquæq; generalior erit, tãto magis præceder. Generalissima loco & ordine prima erit, quia lumine & no-

& notitia prima est: subalternæ consequentur, quia claritate sunt proximæ: atque ex his natura notiores præponuntur, minus notæ substituentur, tandemque specialissimæ constituentur. Definitio itaq; generalissima prima erit: distributio sequetur, quę si multiplex fuerit, præcedet in partes integras partitio, sequetur divisio in species: partesq; ipsæ & species eodem ordine sunt rursus tractandæ, ac definiendæ quo distributæ fuerint: & transitionum vinculis, si longior inter eas intersit explicatio, colligendæ sunt: id enim auditorem reficit ac recreat. Atq; ut res familiarius accipiatur, exemplo quoq; familiari nobis utendum est. Omnes definitiones, distributiones, regulæ Grammaticæ repertæ sint, atq; una quæq; sigillatim judicata: omniaq; hæc documenta variis tabellis inscripta, una confundantur & conturbentur in hydria aliqua, ut in Ollæ ludo fieri solet: hîc si quæras, quæ pars Dialecticæ te doceat has regulas ita confusas disponere & in ordinem redigere: primó locis inventionis nihil opus est, cum sint omnia reperta: neque primo axiomatis judicio, cum unum quodque axioma probatum & æstimatum sit: neque secundo syllogismi judicio opus cùm sint omnes singularum rerum controversiæ his de rebus disceptatæ

ſceptatæ concluſæ: ſola methodus ſupereſt. Dialecticus igitur lumine methodi artificioſæ, ſeliget in hac urna definitionem Grammaticæ (id enim eſt generaliſsimum) & primo loco ſtatuet, Grammatica eſt doctrina bene loquendi: tum requiret in eadem urna partitionem Grammaticæ, & collocabit ſecundo loco: Partes Grammaticæ ſunt duæ, Etymologia & Syntaxis. Deinceps in eodem vaſe definitionem Etymologiæ de vocibus ſeparabit, & tertio gradu antecedentibus adjunget: tum vocis partes in literis & ſyllabis, ſpecieſque in vocibus numeri & ſine numero requiret, exituumque tranſitiones ſuis locis collocabit. Atque ita omnium Etymologiæ partium definitiones, diſtributiones, colligationes, exempla denique ſpecialiſsima in ſingulis diſponet. Idemque in Syntaxi faciet. Hanc viam omnes artes ſibi propoſuerunt.

CAP. IXX.

De ſecunda methodi illuſtratione per exempla poëtarum, oratorum, hiſtoricorum.

Atqui methodus non ſolùm in materia artium & doctrinarum adhibetur, ſed in omnibus rebus quas facilé & perſpicué docere volumus; ideoque poëtæ, oratores, omneſq;

mneſque omnino ſcriptores, quoties docendum ſibi auditorem proponunt, hanc viam ſequi volunt, quamvis non uſquequaque ingrediantur atq; inſiſtant. Virgilius in Georgicis diſtribuit propoſitam materiam in quatuor partes, ut anté dixi: primoque libro res communes perſequitur, ut Aſtrologiam, Meteorologiam, deque ſegetibus & earum cultu diſſerit, quæ pars operis prima erat: tumque tranſitio adhibetur initio ſecundi libri:

Hactenus arvorum cultus & ſydera cæli,
Nunc te Bacche canam :---

Deinceps ſcribit generaliter de arboribus, tum ſpecialiter de vitibus. Tranſitio ſecunda adhibetur ad tertiam partem, ſed imperfectior & ſine epilogo, tertii libri initio; de bobus, equis, ovibus, capris, canibus:

Te quoq; magna Pales, & te memorande canemus
Paſtor ab Amphryſo.---

Tandem initio quarti libri tranſitio tertia eſt de quarta parte, ſed item imperfecta é ſola propoſitione de apibus:

Protinus aerii mellis ſylveſtria dona
Exequar.---

Sic igitur poëta generaliſsimũ primo ſubalterna medio, ſpecialiſsima extremo loco ponere ſtuduit. Sic Ovidius in Faſtis, diſpoſitionis hujus gratiam ſequitur: propoſuit initio ſummam operis; Tem-

Tempora cum causis Latium digesta per annum,
Lapsaq; sub terras ortaq; signa canam.

Mox imploratione facta partitionem anni statuit, factam á Romulo primúm in decem menses, quam reprehendit:

Tempora digereret cum conditor urbis, in anno
Constituit menses quinq; bis esse suo.

Et pauló póst Numæ divisionem pleniorem adjungit:

At Numa nec lanam nec avitas præterit umbras:
Mensibus antiquis præposuitq; duos.

Deniq; poëta communes differentias interpretatus diei fasti, nefasti, comitialis, nundinalis, calendarum, nonarum, iduum, tum atri, tandem unumquemq; mensem suo loco prosequitur; & præfatione ordinis hujus á generalibus ad specialia studium indicat:

Hæc mihi dicta semel, totis hærentia fastis,
Ne seriem rerum scindere cogar, erunt;

Tandem singulis partibus expositis transitio conjungitur, ut in fine primi, & initio secundi:

Sed jam prima mei pars est exacta laboris,
Cumq; suo finem mense libellus habet.
Ianus habet finem; cum carmine crescat & annus:
Alter ut it mensis, sic liber alter eat.

In singulis libris postea transiones adhibentur, sed minus accuratè. Oratores in proœmio,

œmio, narratione, confirmatione, peroratione hunc ordinem effectant, eumq; artis & naturæ & rei ordinem appellant, & interdum studiosius affectantur, ut in accusatione Cicero primùm proponendo, tum partiendo, „ Quæstor (inquit) Cn. Papyrio Cos. fuisti „ ab hinc annos quatuordecim, & ex illa die „ ad hanc diem quæ fecisti, judicium voco: „ hora nulla vacua furto, scelere, crudelitate, „ flagitio reperietur. Propositio hîc & definitio summæ rei est, tanquam in hoc judicio „ generalissima. Partitio sequitur: Hi sunt anni consumpti in Quæstura & legatione Asiatica, & Prætura urbana, & Prætura Sicilienſi: quare hæc eadem erit quadripartita distributio totius accusationis meæ. Quas partes quatuor, earumque partium particulas, deinceps suo quamque ordine & loco tractavit, & transitionibus copulavit, tres primas tertio libro: Quamobrē (ait) Quæstura „ istius demonstrata, primique magistratus & „ furto & scelere perspecto, reliqua attendite. Tum verò expositis legationis criminibus, „ transitio ad prætura sequitur: Verùm ad „ illam jam veniamus præclaram Prætura, „ crimina q; ea quæ notiora sunt his qui adsunt, quàm nobis qui meditati ad dicendum „ paratiq; venimus. Transitiō hæc imperfectior est sine epilogo: tandem principio

quartæ

quartæ orationis transitio est consimilis ad quartam partem de Prætura Sicilienſi: Multa mihi necessarió, judices, prætermittenda « sunt, ut possim aliquo modo de iis rebus « quæ meæ fidei commissæ sunt dicere: recepi enim causſam Siciliæ: ea me ad hoc negotium provincia attraxit. Sic Livius summam septingentorum annorum initio complectitur, tum per decades dividit.

CAP. XX.

De Crypticis methodi.

Hæc igitur in variis axiomatis homogeneis, suoque vel syllogismi judicio notis, methodus erit quoties perspicué res docenda erit; At cúm delectatione motúve aliquo majore, in parte aliqua fallendus erit auditor, homogenea quædam rejicientur, ut definitionum, partitionum, transitionumque lumina: quædam assumentur heterogenea, velut digressiones á re, & in re commorationes: sed præcipué rerum ordo initio invertetur, antecedentia q; nonnulla consequentibus postponentur. Itaq; ad illam perfectè methodi regulam, hæc alicubi imperfectior forma non solúm detractis rebus mutila est, vel superadditis redundat, sed ordinis sui quibusdam gradibus inversis præpostera est. Quod poëta facit majore quadam artificii

ficii ſpecie, dum populum ducendum ſibi proponit, id eſt, belluam multorum capitum, ideoq; variis modis decipit: incipit à medio, ibiq; primum ſæpe comprehendit, poſtremum deniq; incerto aliquo & inopinato caſu concludit. Sic (ut Horatius ait) Homerus Iliada diſpoſuit,

Nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo:
Semper ad eventum feſtinat, & in medias res
Non ſecus ac notas auditorem rapit: & quæ
Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit:
Atq; ita mentitur, ſic veris falſa remiſcet,
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.

Sic Virgilius Æneam à Sicilia excepit, & in convivio Carthaginis præterita narrante fecit: poſtrema variis perturbata caſib. induxit. Sic comici poëtæ, tametſi magno judicio comœdias per actus & ſcenas diſtinguunt, efficiunt tamen ut omnia fortuita videantur. Oratores verò ad victoriam omnia referunt. Itaq; non tam docendi, quàm permovendi gratia firmiſsimum quodque primum ab iis collocatur, dum tamen ea quæ æquè excellent, ſerventur etiam ad extremum, & Homerica diſpoſitione mediocria in mediam turbam atque in gregem conferantur.

FINIS.

Typographus lectori S.

PRocul dubio scire cupies lector, *quid hæc editio, quam Makilmenæus jubente autore correxit, ab altera editone nostra differat. Quod cum ex utriusque collatione deprehensum á nobis sit, ut te levemus conferendi labore, breviter indicabimus. Principio igitur superioris editionis liber primus 33. habet capita: hujus verò, tantùm 32. primo & secundo in unum contractis. Deinde pag. 6. versu 24. superior habet*, Sic Romulus conditor Romanæ urbis: reges deinde rel. *P. 20. versus 9. 10. 11. 12. 13. desiderantur in superiore. nam post*-pacem te poscimus omnes, *immediate sequitur*, Sic albor & nigr. *pag. 48. versu 20. in superiori desunt hæc tituli verba*, & eorum usu in omni disciplina. *P. 50. v. 22. post hæc verba*, quæ propriè quæstio dicitur, *in superiore sequitur*, Tale fuit argumentum contra Milonem, quod à Cicerone deridetur: Age v. *P. 55. v. 12. superior habet*, quando consequens non omni antecedenti attrib. *pag. 60. v. 16. in superiore desunt hæc verba*, tota quæstio vel *pag. 61. v. 2. superioris titulus est*, De syllogismo simplici contracto. *Ibidem v. 4. superior habet*, ubi pars consequens quæstionis disponitur in propos. *Ibidem v. 12. superior post hæc verba*, proprius ex utraque propria, *habet*, simplex syllogismus est contractus partibus, vel explicatus. Contractus,

quando argumentum pro exemplo ita subjic. *omißis quæ inter 12. versum paginæ dictæ, & decimum quintum quinquagesimæ octavæ interjecta sunt. Pag. 63. v. 8. superior habet*, De prima specie syllogismi simplicis explicati. *Et mox*, In syllogismo explicato propositio est gener. *Pag. 66, vers. 13. superior habet*, Secunda species explicati syllogismi est, qu.

ROSTOCHII
Imprimebat Stephanus Myliander,
sumptibus Laurentii Albrechts.

ANNO CIↃ. IↃ. XC.

R. Heydemann.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1753364698/phys_0091

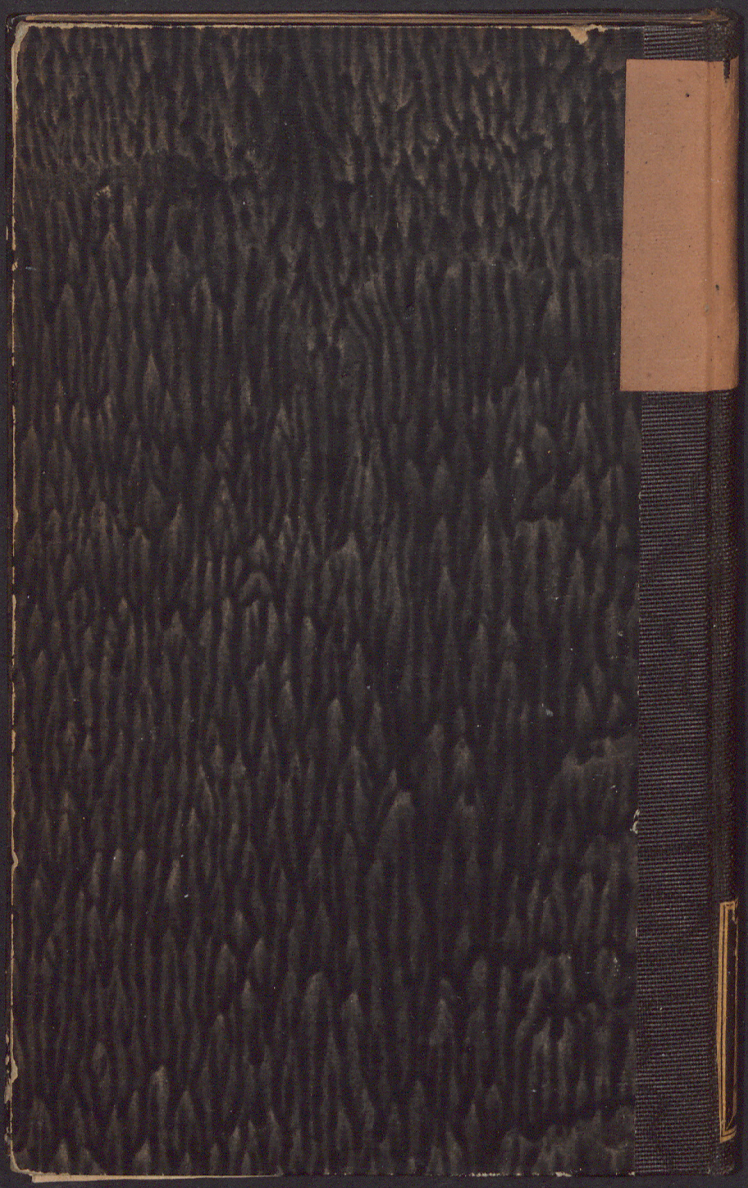
Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn1753364698/phys_0092

oma… est quando consequens
semp… le antecedente, non so-
lùm o… sed etiam reciprocé: ut
homo … nale: numerus est par
vel imp… natus ad ululandum,
id appe… ρῶτον, universaliter
primùm. … leges documento-
rum artis … prima κατὰ παντὸς
lex veritat… καθ' αὑτὸ lex justitiæ:
tertia κατὰ … pientiæ dicatur.
Atque ejusm… n ita catholico-
rum judiciũ, … ma scientia est,

De …

Atque hæc de … xiomatis af-
fectionibus, spec… xioma, est
simplex aut comp… s, est quod
verbi vinculo con… affirmato
vel negato verbo af… atur: ut,
Ignis urit: Ignis est … non est
aqua: hic (ignis) est a… s, con-
sequens. Atq; hic pri… m re-
rum dispositio, causſæ … pri-
mo exemplo: subjecti … ut in
secundo: dissentanei cum … r in
tertio: quomodo argume… e-
nuntiari potest (exceptis pl… o-
nibus & distributionibus) …
dem affirmando, dissentanea

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No. 306
DS 16000
UB Rostock
the scale towards docu…
Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn1753364698/phys_0093